

Waterschap Rijn en IJssel

JAARSTUKKEN 2023

Jaarverslag 2023 en
Jaarrekening 2023

Waterschap Rijn en IJssel

Postbus 148, 7000 AC Doetinchem

Bezoekadres: Liemersweg 2, 7006 GG Doetinchem

T (0314) 369 369, www.wrij.nl - info@wrij.nl

Fotografie en illustraties

Danny Roerdink, Henri Peppelman, Ivo Hutten, Jeroen Ebbeng, Kees Winkelman, Lotte Guest, Merle Post, Miramap Aerial Surveys, Robert Groen, Rudi Gerard, Robin Sommers, afdeling Communicatie

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1 Samenvatting Jaarstukken 2023	5
Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen	8
Hoofdstuk 3 Klimaatrobuust gebied	11
3.1 Voorraadbeheer	11
3.2 Stedelijk gebied	11
3.3 Weersextremen	12
3.4 Systeem op orde	12
Hoofdstuk 4 Veilig gebied	13
4.1 Beheer op maat	13
4.2 Inzicht in sterkte keringen	13
4.3 Versterking waterkeringen	13
4.4 Aangrenzend areaal	15
4.5 Sterke adviseur in de ruimtelijke ordening	15
4.6 Overstromingsinformatie	15
Hoofdstuk 5 Gezonde leefomgeving	16
5.1 Goede Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit	16
5.2 Een duurzame en doelmatige (afval)waterketen	16
5.3 Functies en emissies vormen geen belasting voor het watersysteem en de rioolwaterzuivering	17
5.4 Bovenregionaal waterkwaliteitsbeleid	17
Hoofdstuk 6 Circulaire economie & Klimaatneutraliteit	19
6.1 Circulaire economie	19
6.2 Klimaatneutraliteit	20
Hoofdstuk 7 Bedrijfsvoering	21
7.1 Digitale transformatie	21
7.2 Omgevingswet	21
7.3 Continue organisatieontwikkeling	21
7.4 Overige doelstellingen Bedrijfsvoering	22
Hoofdstuk 8 Jaarrekening 2023	25
8.1 De exploitatierekening in één oogopslag	25
8.2 Balans	26
8.3 Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen	27
8.4 Toelichting op de balans	29
8.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen en risico's	34
8.6 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	36
8.7 Exploitatierekening naar kostendragers	39
8.8 Exploitatierekening naar programma's	39
8.9 WNT-verantwoording 2023	41
Hoofdstuk 9 Verplichte Paragrafen	42
9.1 Uitgangspunten en normen	42
9.2 Lopende en voorgenomen investeringen	42
9.3 Financiering	42
9.4 Weerstandscapaciteit, risico's, bestemmingsreserves en voorzieningen	43
9.5 Waterschapsbelastingen	45
9.6 Incidentele baten en lasten	45
9.7 Kostentoerekening	45
9.8 Verbonden partijen	46
9.9 EMU-saldo	48
9.10 Risico's m.b.t. fraude en integriteit	49
9.11 Wet open overheid	49
9.12 Continuïteitsparagraaf	50
Hoofdstuk 10 Overige gegevens	51
10.1 Controleverklaring van de onafhankelijke Accountant	51

10.2 Vaststellingsbesluit	52
Kerngegevens 2023	53
Bijlagen horende bij de Jaarstukken 2023	54
Bijlage 1 - Staat van vaste activa	54
Bijlage 2 - Staat van langlopende leningen	55
Bijlage 3 - Renteomslag	56
Bijlage 4 - Subsidieregeling SOK 2022-2027	57
Bijlage 5 - SISA verantwoording	58
Bijlage 6 - Zuiveringsrendementen	59

Voorwoord

Het jaar 2023 zit erop. De jaarstukken en de besluitvorming hierover volgen altijd een paar maanden later. Bij het schrijven van dit stuk breken de eerste zonnestralen voorzichtig door het wolkendek. Het hoge water van eind vorig jaar lijkt alweer lang geleden. Wie goed kijkt, ziet de sporen nog in het landschap: hier en daar plassen water op de akkers. Drassige gronden. Volop water in de beek. Vochtige kelders. Een verlaten pomp.

De situatie van eind december 2023 zou volgens de voorspellingen (bijna?) nooit voorkomen: hoogwater in de grote rivieren, hoge grondwaterstanden en een vol watersysteem. We zagen het, het kwam toch voor. Net zoals veel klimaatvoorspellingen worden we (weer) ingehaald door de disruptieve werkelijkheid. Dit heeft grote impact op het werk van de waterschappers. Zo'n 120 collega's waren tijdens de feestdagen in touw om onze dijken, oevers, watergangen, gemalen en duikers te controleren en te repareren. Dag en nacht. We plaatsten pompen, sloten coupures en verstelden stuwen. We beantwoordden vragen van bezorgde of betrokken inwoners. Ook hebben we veel media-aandacht gehad. Zelfs zonder een dreigende dijkdoorbraak was de pers geïnteresseerd in ons verhaal over klimaat en het waterschapswerk. En dat was alleen nog maar in de laatste twee maanden van 2023. Het was een jaar van wisseling en afwisseling. Van hoge waterstanden in januari, mei, augustus, november en december, tot extreme droogte in mei.

2023 stond ook in het teken van de wisseling van het bestuur. Op 15 maart ging Nederland naar de stembus voor de waterschapsverkiezingen. Met 60,4% procent was de opkomst in ons gebied hoger dan ooit. Het nieuwe algemeen bestuur is nu een jaar betrokken, kundig en enthousiast aan de slag. Het bouwt verder aan de thema's van het Waterbeheerprogramma en legt eigen accenten. De thema's van het Waterbeheerprogramma zijn nu ook duidelijker terug te vinden in deze Jaarstukken. De inhoudelijke verantwoording gebeurt op de thema's; de financiële verantwoording op taken en programma's.

In 2023 hebben we veel gerealiseerd. Zo werkten 570 grondeigenaren mee aan kortetermijnmaatregelen voor een klimaat robuust gebied met het programma Elke Druppel De Grond In (EDDGI). Ook startten we met de uitvoering van dijkversterkingsproject Rijnkade, die volledig emissieloos wordt uitgevoerd. In 2023 is verder een bijdrage geleverd aan de regionale uitwerkingen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied voor de provincies Overijssel en Gelderland. Dit jaar zijn er verder 2 windturbines in gebruik genomen op de RWZI Nieuwgraaf-Duiven.

Financieel was, net als voorgaande jaren, lastig vooruitkijken in deze onzekere tijden. Gelukkig heeft ons waterschap een goede maatschappelijke en financiële uitgangspositie. We staan als samenwerkingspartner met steeds meer organisaties en mensen in verbinding. Nieuwe opgaven en nieuwe samenwerkingen komen op ons af. Onze organisatie moeten we daar ook op aanpassen.

De kosten waren hoger vanwege de inflatie, de gestegen prijzen voor, energie, grondstoffen en de gestegen loonkosten. Als waterschap hebben dit proberen op te vangen en niet één op één door te belasten. De begroting en jaarrekening zijn na genoeg gelijk. Omdat de netto belastingontvangsten en het dividend hoger waren dan begroot, sluiten we het begrotingsjaar 2023 af met een positief resultaat.

Tot slot. Het hoge water heeft weer laten zien dat waterschapswerk mensenwerk is. Dat waterschappers hun vak verstaan en met trots en liefde hun werk doen. Dat klimaat extremen hier en nu, en niet daar en later plaatsvinden. Dat water en bodem sturend moeten zijn in de Ruimtelijke Ordening van Nederland. Kortom: dat waterschapswerk er jaar na jaar meer toe doet. Daarom concludeer ik dat we in elk geval blij mogen zijn dat er één gebed verhoord is: dat van de dijkgraaf: "Geef ons heden dagelijks brood en af en toe een bijna watersnood".

Hein Pieper

Dijkgraaf Waterschap Rijn en IJssel

Hoofdstuk 1 Samenvatting Jaarstukken 2023

Met de jaarstukken legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af aan het algemeen bestuur over de realisatie van de, in de begroting opgenomen, doelstellingen en maatregelen over het afgelopen jaar.

Hieraan is de verantwoording van de kosten en opbrengsten en de financiële positie van het waterschap gekoppeld.

Leidraad bij het werken aan de opgaven van de toekomst werd gevormd door de Watervisie 2030, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP) en het bestuursakkoord 2019-2023 'Samen een duurzame toekomst'. Het nieuwe bestuursakkoord 2023-2027 'In vertrouwen samen vooruit' borduurt voort op het eerdere bestuursakkoord.

Wij hebben als waterschap een goede maatschappelijke en financiële uitgangspositie en staan steeds meer in wisselwerking met onze omgeving. Mede vanuit die omgeving komen er nieuwe opgaven op ons af waarvoor een adequate organisatie nodig is.

Voor de vier thema's en de bedrijfsvoering wordt in de navolgende hoofdstukken inzicht gegeven in de ontwikkelingen in het afgelopen jaar, de uitgevoerde activiteiten, de afwijkingen van de realisatie van de beleidsdoelen, de investeringen en de kosten die met de uitvoering zijn gemoeid.

Thema Klimaatrobuust gebied

In 2023 is met de verkenning 'Het Watersysteem in Balans' door de partners in de Aanpak Droogte Achterhoek en Liemers een belangrijke basis gelegd voor een klimaatrobuust gebied en zijn handvatten geboden voor 'Water en Bodem sturend'. In concrete projecten in de landgoederenzone Baakse Beek, zoals op Landgoed 't Medler, realiseren wij een robuust en veerkrachtig watersysteem, dat (inter)nationale interesse geniet.

Gebiedsbreed werken ondertussen circa 570 grondeigenaren mee aan kortetermijnmaatregelen met het programma Elke Druppel De Grond In (EDDGI) en worden op verzoek van terreinbeherende organisaties rond 9 natuurgebieden de kansen van kortetermijnmaatregelen verkend. Hiermee zijn voor de korte, en voor de lange termijn, in 2023 stappen gezet in onze Koers Voorraadbeheer. De snelheid waarmee een vervolg kan worden gegeven aan deze ingezette Koers, met name in integrale gebiedsaanpakken zoals het gebiedsproces Winterswijk, is in grote mate afhankelijk van de (financiële) afspraken die de provincies Gelderland en Overijssel met het Rijk kunnen maken in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Voor de ontwikkeling van de Koers Stedelijk Gebied zijn in 2023 de analyses afgerond, waarmee we zicht op de stedelijke wateropgaven hebben. Voor de Koers Neerslagextremen zijn de analyses van scenario's van verschillende (landsgrensoverschrijdende) neerslagextremen gestart. In de ontwikkeling van beide Koersen heeft in 2023 afstemming plaatsgevonden met onze partners in de uitvoering, waaronder gemeenten en veiligheidsregio's.

Thema Veilig gebied

In 2023 werkte het waterschap aan vier dijkversterkingsprojecten van het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP). Er is voor het project Pannerden Westervoort met de omgeving en gebiedspartners gesproken over de kansrijke alternatieven. Project Den Elterweg-Zutphen is gestart met de verkenningsfase en met het participatieproces. Voor het project Rijnkade is de uitvoeringsfase gestart, die volledig emissieloos uitgevoerd wordt. Voor het project Grutbroek is het projectplan Waterwet opgesteld.

Eind 2023 was een periode met veel neerslag in het Rijnstroomgebied wat resulteerde in een langere periode van hoogwater in zowel het regionale watersysteem als op de rivieren. De waterkeringen hebben het hoge water goed doorstaan. Door de aanzienlijke media-aandacht kwam ons werk uitgebreid en positief in de landelijk en regionale media.

De Wettelijke beoordeling van de primaire keringen is in 2022 afgerond. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) stuurde in 2023 het Landelijk Veiligheidsbeeld Primaire Waterkeringen naar de Tweede Kamer. De opgave in te versterken kilometers waterkering is groot, ook in financiële zin. Op basis van de beoordelingsresultaten van ons gehele areaal is een herijkte prioritering en programmering van de te versterken waterkeringen gemaakt.

Landelijk staat de HWBP-alliantie voor een grote opgave om te komen tot een stabiel en voorspelbaar, maar ook betaalbaar programma. Gebleken is dat er de komende twaalf jaar meer vraag is naar middelen in het HWBP dan beschikbaar. In beeld is gebracht wat dat betekent voor de programmering van waterschappen en de financiering van het programma en de projecten. In 2024 wordt besluitvorming verwacht over de middellange en lange termijn oplossingen.

De toetsing van de regionale waterkeringen is in 2023 inhoudelijk afgerond en wordt begin 2024 bestuurlijk vastgesteld en aan de provincie aangeboden.

Thema Gezonde leefomgeving

In het thema Gezonde Leefomgeving staat uitvoering van maatregelen uiterlijk 2027 om invulling te geven aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) opgave centraal. Dit betreft inrichtingsmaatregelen in het watersysteem en uitbreiding van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Inrichtingsmaatregelen zijn verder uitgewerkt met name op het Achterhoeks Plateau. Waterschap Rijn en IJssel zet zich maximaal in om op tijd de maatregelen gereed te hebben en is bereid passend instrumentarium waar nodig in te zetten om de benodigde gronden te verwerven. Tegelijkertijd dienen nieuwe opgaves zich al aan.

In 2023 is verder een bijdrage geleverd aan de regionale uitwerkingen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied voor de provincies Overijssel en Gelderland. De inbreng vanuit Gezonde Leefomgeving betreft de doelgatanalyse van KRW-parameters en deelname aan nadere studies door de Wageningen Universiteit in opdracht van de provincies om de oorzaken van het doelgat nader te duiden.

Thema Circulaire economie & Klimaatneutraliteit

Op 12 september 2023 heeft het Algemeen Bestuur de visie en strategie vastgesteld voor Circulariteit en Klimaatneutraliteit. Met deze visie en strategie heeft het waterschap de koers bepaald voor de periode 2024-2027. De strategie kent twee sporen: enerzijds de transitie naar klimaatneutraal en circulair werken en anderzijds concrete maatregelen waarmee stappen worden gezet naar energie- en klimaatneutraliteit van het waterschap en de mate van circulariteit. Wat betreft de maatregelen is een concrete mijlpaal de succesvolle ingebruikname van twee windturbines op de RWZI Nieuwgraaf-Duiven.

Bedrijfsvoering

De inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet is 1 januari 2024. Het implementatieprogramma Omgevingswet van het waterschap is verlengd. Inmiddels is de eerste versie van de waterschapsverordening vastgesteld. Het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), ook wel het omgevingsloket genoemd, is nog niet gereed.

In de digitale transformatie zet het waterschap in op het optimaal inzetten van digitale technologie voor onze primaire doelen. Dat doen we om onze burgers beter en transparanter te bedienen met diensten en waterinformatie, en risico's op het gebied van informatieveiligheid te beperken. Als organisatie zorgen we dat we de juiste kennis en competenties in huis hebben om ons werk ook in het digitale tijdperk goed te blijven doen.

Programma Watersystemen

In navolging op de vastgestelde ambities in het WBP en de in 2022 getekende Samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland is er in 2023 goede vooruitgang geboekt in planuitwerking en -realisatie. Voorbeelden van projecten in uitvoering zijn de Landgoederenzone Baakse Beek, Elke Druppel De Grond In (EDDGI), Optimalisatie Watersysteem Doesburg en de Procesautomatisering van de waterkwantiteitsobjecten. Groot onderhoudsklussen die in uitvoering zijn, zijn het baggeren van de Eefse Beek, renovatie van een drietal Berkelstuwen en de herprofilering van de Vethuizende en Reefse Wetering. Daarnaast is er voortvarend doorgewerkt aan de uitwerking van het KRW-beleid en de stresstesten en aan het beekherstel en het aanpakken van inundatieknelpunten. De Aanpak Droogte en het tijdig realiseren van de KRW- maatregelen zijn onze grootste uitdagingen. Zeker met de brede maatschappelijke opgaven vanuit het NPLG is het een uitdaging om telkens met onze partners scherp te blijven op welke opgaven moeten en kunnen voor eind 2027 en welke opgaven in de gebiedsbrede aanpak opgepakt kunnen worden.

Programma Afvalwaterketen

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) hebben dit jaar stabiel en goed gepresteerd; alle RWZI's hebben 100% aan de lozingseisen voldaan. De frequentie voor de afvalwatersurveillance voor de analyse op Covid-19 wordt gelet op de teruglopende infecties op verzoek van het ministerie van VWS naar beneden bijgesteld naar 1 bemonstering per week.

Over de volle breedte geeft de keten vorm aan de plannen en doelen voor deze WBP-periode. Aanpassing van de RWZI's (Winterswijk, Ruurlo, Lichtenvoorde en Aalten) in het kader van de KRW- doelen hebben focus. In 2023 is daar RWZI Etten bij gekomen. Het biogasproject in Olburgen is in uitvoering en voor Nieuwgraaf is krediet verleend voor de ontwerpfase. Het visietraject voor circulariteit en klimaatneutraliteit is afgerond. Kansen en mogelijkheden voor een slimmere keten zijn verder uitgewerkt en met het Datalab krijgen we sneller en breder inzicht in onze data en sturingsmogelijkheden. Het op het juiste moment en tegen acceptabele kosten verkrijgen van materialen en gronden (KRW) en inhuur van personeel bleven vertragingen geven in projecten. Voor veel plannen is netcongestie (onvoldoende capaciteit in het landelijke elektriciteitsnetwerk) een risico.

Financiën 2023

De netto lasten sluiten nagenoeg aan op de begroting. Er was € 128,123 mln. begroot en de realisatie eindigt op € 127,456 mln. Dit is een realisatiegraad van 99,5% van de begroting.

Naast de reguliere bedrijfsvoering zijn er ook meevallers waardoor het resultaat 2023 voor inzet van bestemmingsreserves met € 6,305 mln. positief sluit. Dit resultaat valt € 8,681 mln. hoger uit dan de begroting. Dit komt vooral door de hogere netto belastingontvangsten van € 5,871 mln. en het extra dividend van € 2,143 mln. Het resultaat wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB).

	bedragen in € 1.000			
	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2023 vs begroting
Kapitaallasten	31.482	30.873	30.070	-1.412
Personeelslasten	37.943	39.318	38.333	390
Netto overige lasten	58.698	61.732	59.029	331
Incidentele baten	0	0	-454	-454
Arbeidsgerelateerde voorziening	0	0	478	478
Netto lasten	128.123	131.923	127.456	-667
Belastingopbrengsten	124.183	129.110	129.604	5.421
Kwijtschelding	2.326	2.203	1.873	-453
Oninbaar	410	426	413	3
Netto baten	121.447	126.481	127.318	5.871
Operationeel resultaat	-6.676	-5.442	-138	6.538
Dividenden	4.300	6.443	6.443	2.143
Resultaat voor bestemmen	-2.376	1.001	6.305	8.681

Investeringsvolume 2023 per programma

Voor de onderhanden en nieuwe investeringsprojecten werken we met een netto-investeringsvolume. Onderstaande tabel geeft de realisatie van dit volume in 2023 weer ten opzichte van de begroting.

De totale netto realisatiegraad bedraagt 79% ten opzichte van de begroting. Er zijn in het najaar van 2023 initiatieven gestart om de realisatiegraad in de toekomst verder te verhogen.

	bedragen in € 1.000		
	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie- graad
Veiligheid	20.972	20.717	99%
Watersystemen	21.805	17.091	78%
Afvalwaterketen	19.121	15.081	79%
Vaarwegen	1.459	359	25%
Saldo programma's bruto	63.356	53.248	84%
Cofinanciering	-21.730	-20.244	93%
Investeringsvolume netto	41.626	33.004	79%

Naast de positieve ontwikkeling met betrekking tot de stijging van de realisatiegraad, zijn er een aantal aandachtspunten waarmee de realisatiegraad verder kan worden verbeterd:

- De planvormingsfase (voorbereiding) duurt vaak langer dan gepland. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer behoefte is aan (tussen) stappen en informatie zowel voor bestuur en ook voor de omgeving.
- Een groeiend aantal complexe vragen leidt tot langere doorlooptijden en het bereiken van de maximale capaciteit van de betrokken medewerkers. Hierdoor lopen sommige projecten vertraging op.

Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen

De belangrijkste externe en interne ontwikkelingen, die zich sinds het vaststellen van de begroting 2023 hebben voorgedaan, worden hier vermeld.

Onmiskenbare effecten van klimaatverandering

Het Intergovernmental Panel on Climate Change, het klimaatpanel van de Verenigde Naties, noemt het 'onmiskenbaar' dat de invloed van de mens heeft geleid tot de opwarming van atmosfeer, land en oceaan. Het constateert dat klimaatverandering overal ter wereld al merkbare gevolgen heeft, bijvoorbeeld door weerextremen als droogte en hevige regenval. Ook ziet het dat de opwarming van de aarde en zeespiegelstijging steeds sneller gaat. In 2023 zijn nieuwe klimaatscenario's van het KNMI gepubliceerd. De inzichten hiervan verwerken we in onze aanpak en koersen, met name de aanpak Droogte en de Koers Neerslagextremen. Daarmee maken we inzichtelijk wat de toenemende klimaateffecten voor ons gebied betekenen.

Nota Ruimte en provinciale Ruimtelijke Voorstellen

Het Rijk wil de regie op de ruimtelijke ordening weer terugnemen. Daartoe is de Contourennotitie Nota Ruimte opgesteld waar de urgente keuzes op het gebied van energie, natuur, woningbouw, landbouw, economie en infrastructuur worden benoemd. Ook wordt er een eerste inhoudelijke richting voor een rechtvaardige verdeling van die ruimte gegeven. Belangrijk uitgangspunt in deze nota is dat het principe water en bodem sturend wordt toegepast. In 2024 wordt de Nota definitief gemaakt. De provincies hebben de opdracht gekregen om via Ruimtelijke Voorstellen de Nota Ruimte concreet te maken. In Gelderland is het voorstel via de Regioarrangementen tot stand gekomen waar wij als waterschap volop aan mee hebben gewerkt. De Ruimtelijke Voorstellen worden door Rijk en provincies uitgewerkt in Ruimtelijke Arrangementen waarin ook afspraken over middelen worden gemaakt.

Water en bodem sturend

De Kamerbrief "Water en bodem sturend" geeft invulling aan het belangrijke principe dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem centraal staat bij de inrichting van ons land. De Kamerbrief hierover komt tegemoet aan het pleidooi van de waterschappen voor landelijke en afdwingbare kaders op dit gebied. Het legt de basis voor gebiedsgerichte uitwerking en ruimtelijke planvorming in de regio. Water en bodem sturend vormt een belangrijke basis voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de provinciale programma's die hiervoor opgesteld worden. Het waterschap werkt hier intensief aan mee en benadrukt dat naast waterkwantiteit ook bodem- en waterkwaliteit leidende principes binnen "Water en bodem sturend" zijn.

Gelderse regioarrangementen en VLGG, Overijsselse omgevingsvisie en PPLG

Op verzoek van het Rijk werken de provincies aan een ruimtelijk voorstel voor de grote nationale opgaven op het gebied van verstedelijking, landelijk gebied en energietransitie. Voor de verstedelijking heeft de provincie Gelderland woondeals afgesloten met de 7 regio's. De opgaven in het landelijke gebied worden uitgewerkt in de provinciale programma's voor het NPLG Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG) en Provinciaal Programma Landelijk Gebied Overijssel (PPLG). Voor de energietransitie zijn afspraken gemaakt in de regionale energiestrategieën (RES).

In het VLGG en het PPLG hebben we onze feitelijke kennis over de omvang en aard van de wateropgaven ingebracht (voorraadbeheer/aanpak droogte, neerslagextremen, waterkwaliteit). Dit is de basis voor financiële afspraken tussen Rijk en provincies over de (water)opgaven in het landelijk gebied. Door de val van het kabinet is de wet die deze financiering mogelijk moet maken (Transitiefonds) controversieel verklaard. Daardoor is het onduidelijk hoe de opgaven die zijn beschreven in het VLGG en PPLG worden gefinancierd. Dit heeft mogelijk ook gevolgen voor onze water gerelateerde opgaven.

In de woondeals van de provincie Gelderland hebben we ingezet op een paragraaf over water en bodem sturend. Deze paragraaf biedt ons de mogelijkheid om in de uitwerking van de woondeals vroegtijdig aan tafel te zitten bij de gemeenten.

De integratie van de nationale opgaven wordt in Gelderland vormgegeven in regioarrangementen, onder regie van de provincie. Daarin agenderen en programmeren provincie, waterschap en gemeenten gezamenlijk de opgaven in de regio. We hebben geborgd dat de wateropgaven geagendeerd zijn in de regioarrangementen. Het waterschap heeft in december ingestemd met de eerste versie van de regioarrangementen van de regio's Achterhoek, Groene Metropoolregio en de Stedendriehoek als basis voor een gezamenlijke regionale agenda voor de fysieke leefomgeving.

Handelingsperspectief aanpak droogte Achterhoek en Liemers

De verkenning van het handelingsperspectief voor de Aanpak Droogte Achterhoek en Liemers is in 2023 afgerond. De rapportage 'Het Watersysteem in Balans' maakt duidelijk dat er handelingsperspectief is voor de droogteproblematiek (én wateroverlastsituaties) waarmee

we in toenemende mate te maken hebben. De analyse levert op regionaal niveau inzicht in de effectiviteit van maatregelen, de ruimtelijke consequenties en realisatiekosten.

In Gelderland zijn de resultaten van de rapportage opgenomen als "bouwsteen water en bodem" bij het VLGG en de droogte-opgave is geagendeerd in de regioarrangementen en in het concept Ruimtelijk Voorstel van de provincie Gelderland. In Overijssel zijn de resultaten van de rapportage meegenomen in het PPLG. Hiermee geven de resultaten van de verkenning onderbouwing aan de gesprekken tussen Rijk en provincies over financiële afspraken in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Kaderrichtlijn Water impulsprogramma

Omdat diverse studies laten zien dat de lidstaat Nederland naar alle waarschijnlijkheid de KRW doelen niet gaat halen heeft het Ministerie van I&W samen met de waterbeheerders het KRW-impulsprogramma gelanceerd. Via het nationale KRW-impuls programma wordt gekeken of en waar aanvullende maatregelen nodig zijn om de KRW-doelen te halen. Naast het nemen van maatregelen heeft het waterschap een rol om op basis van haar monitoringprogramma knelpunten te signaleren en betrokken partijen daarop aan te spreken. Dit geldt met name voor emissies van stoffen vanuit landbouw en industrie en grensoverschrijdende belasting vanuit Duitsland.

Herziening Europese richtlijnen

In 2023 is duidelijk geworden dat de Herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en de Richtlijn Prioritaire stoffen grote impact gaat hebben over de investeringen voor de RWZI's in de komende planperiode. Het betreft aanvullende effluent-eisen voor nutriënten en organische microverontreinigingen (met name medicijnresten) en aanvullende normen voor prioritaire stoffen in oppervlaktewater. Deze laatste krijgen een plaats in de chemische toestand in het kader van de KRW. Dit betekent dat er in de volgende planperiode ook een aanvullende KRW-opgave komt. Ondanks het feit dat we pas in volgende planperiodes aan de nieuwe regelgeving hoeven te voldoen, is het zaak dat het waterschap zich via een impact analyse voorbereidt. Daarnaast is het raadzaam om bij het uitvoeren van KRW-maatregelen te toetsen of ze 'no regret' zijn in het licht van de nieuwe regelgeving.

Samenwerking omgevingsdiensten op gebied van indirecte lozingen

In 2020 ondertekenden het waterschap en de Omgevingsdienst Regio Achterhoek een overeenkomst met betrekking tot een intensievere samenwerking om ongewenste lozingen in het rioolwater tegen te gaan. Deze overeenkomst is de basis voor de ondersteuning door het waterschap van de omgevingsdienst bij vergunningverlening, toezicht en handhaving op gebied van lozingen van bedrijven op het gemeentelijk riool. Met de Omgevingsdiensten Regio Arnhem en Regio Nijmegen zijn er geen overeenkomsten maar wordt wel de werkwijze van de dienstverleningsovereenkomst Regio Achterhoek gehanteerd. Met de samenwerking hopen partijen meer grip te krijgen op de kwaliteit van het afvalwater dat geloosd wordt op de gemeentelijke riolering. Het uiteindelijke doel is het waarborgen van de doelmatige werking van de zuiveringstechnische werken (RWZI) en het voldoen aan de waterkwaliteitsdoelen van het ontvangende oppervlaktewater.

Omdat het aantal verstoringen in de rioolwaterzuiveringen de laatste jaren is toegenomen, werd een toename van ongewenste afvalwaterlozingen in het riool vermoed. Sommige stoffen van deze 'indirecte lozingen' komen, via het rioolstelsel en de rioolwaterzuivering, uiteindelijk in de beken en rivieren. We zijn nu beter met elkaar in overleg, er vindt afstemming plaats om de werkprocessen op elkaar af te stemmen, en er wordt kennis gedeeld. De overeenkomst met de Regio Achterhoek was voor een periode van 2 jaar, maar is stilzwijgend verlengd vooruitlopend op de Omgevingswet.

In voorbereiding op de Omgevingswet zijn in 2023 procesafspraken gemaakt over de adviesrol van het waterschap bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze procesafspraken sluiten aan bij de eerdere gemaakte afspraken die in de overeenkomst met de Regio Achterhoek zijn vastgelegd. In de Regio Arnhem zijn deze procesafspraken in een intentieverklaring op managementniveau bekrachtigd.

Met de Overijsselse Omgevingsdiensten is in Noord-Oost Nederland een intentieovereenkomst getekend om de samenwerking tussen de waterschappen en omgevingsdiensten in heel Noord-Oost Nederland te verbeteren. De samenwerking is hier vooral gericht op het bundelen en delen van kennis en menskracht. Indirecte lozingen is één van de onderwerpen en projecten die worden opgepakt.

Aandacht voor zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) en waterkwaliteit

Landelijk en op Europees niveau neemt de aandacht voor organische microverontreinigingen en zeer zorgwekkende stoffen toe. Een van de voorbeelden is PFAS. Deze stoffen treffen we ook aan in ons oppervlaktewater en kunnen ook leiden tot problemen voor de drinkwaterbereiding uit oppervlaktewater. Afgelopen jaar is de concept herziening van een aantal relevante Europese Richtlijnen gepubliceerd. Hierin komen nieuwe eisen voor

de aanwezigheid van (micro)verontreinigingen in oppervlaktewater (Richtlijn Prioritaire Stoffen) en nieuwe regels voor vergunningverlening van indirecte lozingen (Richtlijn Stedelijk Afvalwater en Richtlijn Industriële Emissies). Specifiek voor PFAS zet Nederland in op een Europees verbod van deze stoffen. In de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater is ook een zuiveringsplicht voor medicijnresten opgenomen. Als waterschap houden we in nationaal verband korte lijnen met o.a. (gezamenlijke) onderzoeksprogramma's en het Versnellingsprogramma Medicijnrestverwijdering. We participeren met de aanvullende zuivering op RWZI Winterswijk in het Versnellingsprogramma, waarin veel aandacht is voor lerend implementeren als voorbereiding op de genoemde zuiveringsplicht. Aandacht voor kansen in bronaanpak naast de mogelijkheden voor end-of-pipe maatregelen blijven daarbij een belangrijk spoor: wat er niet in zit hoeven we er in de zuivering niet uit te halen. Vanaf januari 2024 is er een landelijke ZZS-emissiedatabase waarin bedrijven de uitstoot van ZZS in lucht en water kunnen rapporteren. Dit ondersteunt het waterschap en de omgevingsdiensten bij de beoordeling van bedrijfsrapportages op basis van de ZZS-informatieplicht voor vergunningplichtige bedrijven. De probleemstoffen voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelen in het oppervlaktewater en/of het doelmatig werken van de RWZI kunnen zo eenvoudiger worden herleid tot de bron(nen).

Landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma

In het landelijk programma is gebleken dat er de komende twaalf jaar meer vraag is naar middelen in het HWBP dan beschikbaar. Als oplossing hiervoor zijn in 2023 van meerdere waterschappen projecten of projectfases buiten de programmering geplaatst. Dat betekent dat de betreffende waterschappen voor één of meerdere fase van de projecten geen zicht hebben op financiering. Dit levert grote onzekerheid op voor deze waterschappen. Ook projectfases van onze projecten zijn buiten het programma geplaatst. Dit vraagt om keuzes voor de middellange termijn (2025-2030). Daarnaast wijst de Landelijke Globale Kosteninschatting Primaire waterkeringen (2023) uit dat de totale opgave voor het HWBP toeneemt en niet haalbaar is binnen de huidige (financiële) afspraken. Dit vraagt om nieuwe afspraken voor de lange termijn (2030-2050).

Hoofdstuk 3 Klimaatrobuust gebied

3.1 Voorraadbeheer

2023 op hoofdlijnen

- Korte termijn maatregelen:
In 2023 hebben we met fase 1 van het uitvoeringsprogramma 'Elke druppel de grond in (EDDGI)' een belangrijk deel van de grondeigenaren bediend met het nemen van vraag-gestuurde maatregelen. Voor het vervolg (fase 2) zijn we gestart met het in beeld brengen waar er nog meer kansen zijn om meer proactief dit type maatregelen te nemen. Daarnaast is gewerkt aan een inventarisatie van activiteiten die nodig zijn om ons eigen peilbeheer zo in te richten dat er meer water wordt vastgehouden en we tegelijkertijd de risico's op wateroverlast zo klein mogelijk houden.
- Lange termijn maatregelen:
Via de Aanpak Droogte Achterhoek hebben we -met onze partners- invulling gegeven aan de lange termijn verkenningen en bijbehorend handelingsperspectief voor het totale gebied van Achterhoek en Liemers. Met de ontwikkelde denklijnen hebben we zicht gekregen op de bandbreedte van het doelbereik, benodigde maatregelen, kosten en effecten op functies. Deze bandbreedte hebben we als input meegegeven voor o.a. het NPLG en de verstedelijkingsopgaven. Daarmee geven wij vanuit onze expertise invulling aan 'Bodem en Water sturend' als input voor de gebiedsopgaven. Parallel zijn de effecten op het Achterhoekse plateau (Winterswijk) doorgerekend als onderdeel van het integraal gebiedsproces.
- Integrale klimaataanpak focusgebieden:
In het integraal gebiedsproces Winterswijk is de gebiedsanalyse vrijwel afgerond. Hiermee zijn de opgaven -voor zover nu bekend- in beeld. De volgende stap is het opstellen van een gebiedsvisie, een eerste integratie van de verschillende oplossingsrichtingen (in 2024). In het najaar is -hieraan voorafgaand- een herijking van het gebiedsproces gestart. Dit wordt begin 2024 afgerond. We brengen zoveel mogelijk onze korte termijn en lange termijn aanpak van de Koers Voorraadbeheer onder in het integrale gebiedsproces via de sporen 'Leren en Doen' en 'Gebiedsplan'.
In de landgoederenzone Baakse Beek wordt een robuust en veerkrachtig watersysteem gerealiseerd op 7 landgoederen. Provincie en waterschap hebben in 2023 een verkenning gestart over continuering van het gebiedsproces, c.q. een vervolg op de lopende zeven projecten. Een vervolg is sterk afhankelijk van de financiële afspraken die de provincie in 2024/2025 maakt met het Rijk in het kader van het NPLG. De projecten in de landgoederenzone hebben inmiddels grote bekendheid en staan nationaal bekend als het voorbeeld van 'Water en Bodem sturend'.
- Beleids- en kennisontwikkeling:
In 2023 is in beeld gebracht wat er nodig is aan kaders om de opgave van het voorraadbeheer beter te kunnen implementeren. In 2024 zal dit uitgewerkt worden in een uitvoeringskader. Het voorstel voor het aanpassen van het langjarig monitoringsnetwerk is gemaakt en wordt in 2024 geïmplementeerd. Daarnaast nemen we actief deel aan een aantal kennisontwikkelingsprojecten. Een belangrijke ontwikkeling op dit vlak is de ontwikkeling van een Interreg-aanvraag voor grensoverschrijdend project met Duitse partners op het gebied van droogte.

3.2 Stedelijk gebied

2023 op hoofdlijnen

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een Koers voor Stedelijk Gebied. We hebben de opgaven voor stedelijk gebied in beeld gebracht. De opgaven liggen op aanpak wateroverlast en verbeteren waterkwaliteit. Hier ligt ook een verbinding met de waterketen en het strategische thema gezonde leefomgeving. Daarnaast is geïnventariseerd op welke wijze water en bodem sturend kan worden gemaakt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De stresstest waterkwaliteit is afgerond in december van dit jaar. Er is in 2023 een rekenkameronderzoek uitgevoerd op stedelijk waterbeheer. De rapportage is in december door het Algemeen Bestuur behandeld. Voor zover dat mogelijk is worden de belangrijkste bevindingen meegenomen in de koers voor stedelijk gebied.

De besluitvorming heeft vertraging opgelopen omdat de inventarisatie langer heeft geduurd. Deze tijd is en wordt benut om aan de voorkant af te stemmen met gemeenten over onze koers. Besluitvorming zal na de zomer van 2024 plaatsvinden.

In 2023 zijn we gestart met de voorbereiding van stedelijke projecten in het kader van Zutphen Stroomt. Dat geldt ook voor de klimaatrobuuste inrichting van de vijver Gerstenkamp in Didam. Verder is de optimalisatie van het watersysteem in Beinum Doesburg uitgevoerd en leveren we een financiële bijdrage aan Arnhem klimaatbestendig.

3.3 Weersextremen

2023 op hoofdlijnen

Voor de Koers Neerslagextremen hebben we in 2023 de inhoudelijke werkpakketten uitgewerkt en aanbesteed. We hebben hiervoor iets meer tijd genomen om zo de werkpakketten in lijn te brengen met de landelijk ontwikkelde systematiek voor bovenregionale stresstesten. Daarmee sluit onze aanpak aan bij wat er landelijk gevraagd wordt vanuit de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater.

In 2023 zijn we gestart met de bouw van het model waarmee we meerdere scenario's van neerslagextremen doorrekenen, waaronder het 'Limburg' scenario. Het betreft berekeningen en voorspellingen voor de situaties van zowel hoog rivierwater als voor (piek-) neerslag in ons eigen beheergebied op regionaal niveau (landelijk en stedelijk gebied), als voor beide situaties tegelijkertijd. We nemen de leerervaringen van de hoogwatersituatie van december 2023 hierin mee. In 2023 hebben we de begeleidingsgroep, bestaande uit gemeenten, provincie en veiligheidsregio's, ingericht.

3.4 Systeem op orde

2023 op hoofdlijnen

Wij werken aan het op orde krijgen van de toetsingsknelpunten, voeren het plan van aanpak voor de overige keringen uit en voeren het (meerjaren) meetprogramma bagger uit. Voor het bestrijden en/of beheersbaar houden van planten en dieren die een risico vormen voor de waterveiligheid, waterkwantiteit, waterkwaliteit en biodiversiteit (zogenoemde plaagsoorten) is een beleidsnotitie met infobladen vastgesteld en wordt er gewerkt aan een structurele aanpak.

Wat is hiervoor in 2023 gedaan in het programma Watersystemen

- Om het regionale watersysteem betrouwbaar te houden voor de toekomst wordt er regulier groot onderhoud aan onze assets voorbereid en uitgevoerd. Dit betreft bijvoorbeeld de renovatie van stuwen en procesautomatisering van de waterkwantiteitsobjecten. Zo is in 2023 gezamenlijk met de gemeente Oude IJsselstreek een deel (raakvlak met het wegdek) van het groot onderhoud aan de beweegbare brug Terborg uitgevoerd. Het resterende deel van deze brug en het groot onderhoud van sluis de Pol, beide in de vaarweg Oude IJssel, wordt in 2024 afgerond. Ook de renovatie van een drietal grote stuwen in de Berkel is grotendeels in 2023 uitgevoerd. Na het hoogwaterseizoen, voorjaar 2024, wordt ook dit project afgerond.
- Actualisatie van de registratie van de grondwateronttrekkingen wordt voortgezet, om een actueel en compleet beeld van de omvang en ligging van de onttrekkingen in ons werkgebied te krijgen.

Hoofdstuk 4 Veilig gebied

4.1 Beheer op maat

2023 op hoofdlijnen

Om de borging van de zorgplicht aan te tonen is de Integrale Veiligheidsrapportage waterkeringen voor het jaar 2022 (IVR 2022) opgesteld, waarbij het waterschap uiteenzet op welke manier zij invulling geven aan de eisen vanuit de waterwet. Deze rapportage is ter verantwoording aan de Inspectie Leefomgeving en Transport en provincie Gelderland toegestuurd.

In 2023 heeft er een herijking plaatsgevonden van het kader zorgplicht, waarbij het waterschap input heeft geleverd om het kader door te ontwikkelen en onderbelichte thema's kracht bij te zetten.

Daarnaast is, gegeven de inwerkingtreding van de Omgevingswet, het nieuwe kader 'zorgplicht centraal' verder uitgewerkt. Zorgplicht Centraal gaat ervoor zorgen dat de zorgplicht centraler wordt gepositioneerd als verbindend element in de keten van waterveiligheidsprocessen. Hierdoor krijgt het waterschap continue inzicht in de staat van de waterkeringen.

In het kader van de zorgplicht is er deelgenomen aan de peer-review bij Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden en Waterschap Rivierenland. De peer-review heeft tot doel om van elkaar te leren en de kennisuitwisseling tussen de waterschappen te bevorderen. In deze peer review ging dat specifiek over de informatieoverdracht bij versterkingsopgave en de borging van het proef-sluiten van coupures.

In september 2023 zijn diverse coupures in ons beheergebied succesvol proefgesloten. Hierbij zijn ook de coupures in onze regionale keringen - Tuindorp en Boterdijk - proefgesloten en geëvalueerd.

2023 was het eerste jaar dat het waterschap het volledige beheer en onderhoud van waterkerende kunstwerken via het assetmanagementsysteem EAM heeft laten verlopen. EAM geeft een compleet en actueel beeld van de beheer en onderhoudsstatus van alle waterkerende kunstwerken (ook van derden).

Eind 2023 werden we geconfronteerd met hoge waterstanden op de rivieren. Mede door adequaat handelen van onze organisatie zijn er geen grote bijzonderheden opgetreden en hebben onze waterkeringen het hoge water goed doorstaan. Door de aanzienlijke media-aandacht kwam ons werk uitgebreid en positief in de landelijk en regionale media.

4.2 Inzicht in sterkte keringen

2023 op hoofdlijnen

De beoordeling van onze primaire waterkeringen is eind 2022 afgerond en vastgesteld door ons college. Over de resultaten is in juni 2023 door ons aan gemeenten, provincies en veiligheidsregio's in ons gebied gecommuniceerd.

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat stuurde het Landelijk Veiligheidsbeeld Primaire Waterkeringen naar de Tweede Kamer. Veel keringen vragen om versterking om in 2050 te voldoen aan de nieuwe, strengere waterveiligheidsnormen. De opgave is te versterken kilometers waterkering is groot, ook in financiële zin. Op basis van de beoordelingsresultaten van ons gehele areaal is een herijkte prioritering en programmering van de te versterken waterkeringen gemaakt.

De toetsing van de regionale keringen is technisch gereed. De bestuurlijke vaststelling hiervan is in voorbereiding.

Er is een grondwatermonitorsnetwerk nabij de primaire kering geplaatst in normtraject 48-1 en deels in traject 50-1. Deze is gekoppeld aan ons waterschapsbrede monitorsysteem. Hierdoor heeft de hoogwater periode van eind 2023 al extra informatie opgeleverd. Verdere uitbreiding van het netwerk naar het gehele areaal wordt voorbereid.

4.3 Versterking waterkeringen

2023 op hoofdlijnen

HWBP-opgave

De doelstelling is dat de primaire keringen in 2050 voldoen aan de norm uit de Waterwet. Voor primaire keringen zijn er een viertal lopende dijkversterkingsprojecten: Den Elterweg Zutphen, Grutbroek Doetinchem, Pannerdense Waard-Westervoort en Rijnkade Arnhem. Deze projecten zijn onderdeel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Project Den Elterweg-Zutphen

In 2023 gestart met het onderzoek voor de verkenningfase en zijn we gestart met de gesprekken met omwonende, grondeigenaren en gebiedspartners in het kader van het participatieproces.

Project Rijnkade Arnhem

2023 stond in het teken van de voorbereiding en de start van de uitvoering van het project. De geselecteerde aannemerscombinatie gaat het project emissieloos uitvoeren. In oktober van 2023 is de uitvoering gestart bij het Roermondsplein. In fases wordt het project de komende twee jaar gerealiseerd.

Project Pannerdensedijk-Westervoort

In het voorjaar van 2023 is de bezwaarprocedure afgerond over de subsidiebeschikking van het landelijke HWBP. Het waterschap is voor een groot deel in het gelijk gesteld en er heeft een correctie op het subsidiebedrag plaatsgevonden. De verkenningfase van het project is in uitvoering. In 2023 is intensief met de omgeving en gebiedspartners gesproken over de kansrijke alternatieven. In 2024 wordt het voorkeursalternatief vastgesteld.

Project Industrieterrein Grutbroek Doetinchem

In 2023 is met de aannemer en ingenieursbureau de realisatiefase voorbereid. Daarbij zijn goede afspraken gemaakt met de aanliggende bedrijven over het afstemmen van de werkzaamheden op de bedrijfsvoering. Ook is het projectplan Waterwet vastgesteld. Er zijn geen zienswijze ingediend en daarmee kan na subsidieverlening door het HWBP in 2024 het project uitgevoerd worden.

Ontwikkelingen landelijke alliantie

Landelijk staat de HWBP-alliantie voor een grote opgave om te komen tot een stabiel en voorspelbaar, maar ook betaalbaar programma. In 2023 is in beeld gebracht wat dat betekent voor de programmering van waterschappen en de financiering van het programma en de projecten. In 2024 wordt besluitvorming verwacht over de middellange en lange termijn oplossingen.

Regionale keringen

Onze regionale keringen dienen in 2030 te voldoen aan de norm zoals gesteld door de provincie. Vooruitlopend op de vaststelling van de toetsing regionale keringen en programmering van de gehele opgave is er gelet op de synergievoordelen met Natuurmonumenten besloten een deeltraject in Vierakker versneld te verbeteren. De plannen hiervoor worden verder uitgewerkt.

4.4 Aangrenzend areaal

2023 op hoofdlijnen

In 2023 zijn de beleidsbeslissingen voor het programma Integraal Riviermanagement uitgewerkt. Deze richten zich op de bodemligging en de afvoercapaciteit van de grote rivieren.

In 2023 is het ingenieurswerk van de planuitwerkingsfase van het rivierverruimingsproject Rivierklimaatpark IJsselpoort gestart, waarbij intensief wordt afgestemd en samengewerkt met het aangrenzende dijkversterkingsproject Pannerden-Westervoort.

Dijkkring 48 - gelegen aan de noordzijde van de Rijn - beslaat in totaal 98 kilometer waterkering, waarvan 53 kilometer in Nederland en 45 kilometer in Duitsland ligt. Voor de bescherming van het Nederlandse achterland van dijkkring 48 zijn wij mede afhankelijk van Duitse dijken. Vanuit dit perspectief is het van groot belang om een strategie te bepalen in samenhang met Nederlands en Duits beleid.

Als waterschap hebben we een actieve rol in de uitwerking van een in 2021 door de Arbeidsgruppe Hochwasser opgesteld werkprogramma. De verschillende aspecten in samenhang blijven beschouwen op basis van dezelfde technische uitgangspunten is hierbij een zorgpunt.

4.5 Sterke adviseur in de ruimtelijke ordening

2023 op hoofdlijnen

We dragen zorg voor de actuele en passende waterinformatie ten behoeve van de (beleids)processen voor de ruimtelijke ordening om zo te stimuleren dat een goede afweging van risico's plaats kan vinden. Wat er de directe omgeving van de kering gebeurt, kan van invloed zijn op de waterveiligheid van ons gebied of op de instandhouding van onze waterkeringen. In 2023 hebben we de aanbevelingen uit de Peer-review in het kader van de zorgplicht geïmplementeerd, waardoor de aansluiting tussen het waterkeringenbeheer en de plantoetsing verbeterd is. Ruimtelijke plannen of initiatieven komen eerder in beeld en kunnen zo in een vroegtijdig stadium beoordeeld worden op de risico's voor de waterveiligheid.

4.6 Overstromingsinformatie

2023 op hoofdlijnen

Ten behoeve van beleidsvorming en crisisbestrijding werken we in 2024 verder aan een modelinstrumentarium voor overstromingsscenario's. De modellen voor dijkkring 47, 48, 49 en 51 zijn in 2023 opgeleverd. In 2023 is begonnen met het opstellen van scenario's voor alle primaire dijkkringen met daaraan gekoppeld de handelingsperspectieven. Verder is in 2023 gestart met de overstromingsanalyses in het kader van de aanpak neerslagextremen. Hierin wordt een extreem neerslagscenario (zoals in Limburg zomer 2021) in ons gebied gesimuleerd. Uit deze analyse moet blijken hoe ons regionale systeem en afstroming van maaiveld interacteren en of dit nieuwe inzichten t.a.v. handelingskaders oplevert. Ook zal in deze analyse de samenloop van hoogwater op het regionale systeem en de grote rivieren worden beschouwd en of dit tot andere inzichten leidt t.a.v. wateroverlast of waterveiligheid.

Hoofdstuk 5 Gezonde leefomgeving

5.1 Goede Waterkwaliteit, ecologie en biodiversiteit

2023 op hoofdlijnen Systeem op Orde

Er zijn waterbodempkwaliteitsmetingen gedaan in KRW-waterlichamen waarvan het vermoeden was dat de voedselrijke sliblaag een knelpunt is voor doelbereik. Deze meetgegevens zijn nader uitgewerkt tot een baggerprogramma 'kwaliteitsbaggeren' en een projectopdracht. De werkzaamheden worden projectmatig opgepakt zodat voedselrijke slib voor 2027 ook daadwerkelijk wordt verwijderd. In 2023 is het baggeren van de Eefsebeek (gemeente Lochem) afgerond en is er gestart met het groot onderhoud aan de Vethuizense Reefse Wetering (gemeenten Montferland/Oude IJsselstreek).

2023 op hoofdlijnen Schoon en gezond

In de planvoorbereiding van de beekherstelprojecten is de herinrichting van de Aastrang afgerond. Deze is inmiddels in uitvoering. De planuitwerking van de Buurserbeek (Schansweg-watermolen) en de Beurzerbeek benedenloop zijn bijna gereed en zullen ook in 2024 in uitvoering gaan. Dit geldt ook voor de beide Berkelpoelen (Lochem-Almen en Borculo-Lochem) en de Heksenlaak. Op het Achterhoeks plateau worden de KRW- en Natuurwateropgaven uitgewerkt tot concrete uitvoeringsopgaven. Hierbij hebben we in uitgewerkt welke maatregelen bijdragen aan KRW-doelbereik en welke maatregelen van belang zijn voor de doelen voor Natuurwateren. Maatregelen die nodig zijn voor KRW-doelbereik worden uiterlijk 2027 uitgevoerd. In 2024 zullen we in afstemming met ons bestuur en onze partners in het integrale gebiedsproces Winterswijk tot keuzes komen wat als no regret maatregelen voor 2027 uitgevoerd kan worden en wat we binnen het integrale gebiedsproces willen oppakken.

De inhoudelijke uitwerking van de ontbrekende feitenbladen voor de Natuurwateren op het Achterhoeks Plateau zijn in concept gereed. Tevens zijn de feitenbladen voor de Veluwe Beken aangepast, ten aanzien van begrenzing en maatregelen, en in concept gereed. Voor alle bestaande feitenbladen is de naamgeving aangepast naar Natuurwateren (voormalig HEN/SED wateren). In 2024 volgt een bestuursvoorstel ter vaststelling.

In 2023 zijn het beleidskader voor Biodiversiteit en de Visie op onderhoudspaden bestuurlijk vastgesteld. Er is een start gemaakt met de implementatie van het biodiversiteitsbeleid en er is een eerste verkenning uitgevoerd naar mogelijke arrangementen voor het realiseren van brede onderhoudspaden. Eind 2023 is hierover juridisch advies gevraagd om te komen tot een bestuurlijk voorstel over deze arrangementen.

5.2 Een duurzame en doelmatige (afval)waterketen

2023 op hoofdlijnen Water op maat

In 2023 is de uitwerking van de KRW-opgave voor de RWZI's: Winterswijk, Ruurlo, Lichtenvoorde, Aalten en Etten voortgezet. Naar verwachting worden alle maatregelen binnen de planperiode en het beschikbare budget gerealiseerd. Wel is geconstateerd dat netcongestie en stikstofdepositie een risico vormen, waarvoor we zoeken naar effectieve beheersmaatregelen. Op RWZI Winterswijk is de bouw van de technische nazuivering gestart. Voor RWZI's Ruurlo en Lichtenvoorde zijn de KRW-maatregelen vastgesteld na een bewuste afweging van de hergebruikskansen van gezuiverd afvalwater in het stroomgebied van de Baakse Beek. Voor RWZI Aalten is de uitwerking van de KRW-opgave gestart, waarbij de kansrijkheid voor de realisatie van een "RWZI van de toekomst" (klimaatneutraal en circulair zuiveringsconcept) wordt verkend. Op RWZI Etten is een voorverkenning uitgevoerd naar de integrale opgaven (zoals verandering in het aanbod van afvalwater, instandhouding) waarbinnen de KRW-opgave wordt meegenomen.

In de regio Achterhoek+ werken we als gemeenten en waterschap samen aan de wateropgaven in de afvalwaterketen. In 2023 zijn we binnen Achterhoek+ gaan werken volgens de nieuwe afstemmingsstructuur met beleidstafels voor Water & Riolerings en het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie. Door de introductie van de beleidstafel Water en Riolerings hebben waterkwaliteit en de afvalwaterketen regionaal weer een volwaardig podium gekregen. In 2023 is gewerkt aan een nieuwe bestuurlijke visie Water voor Achterhoek+. Deze wordt in 2024 bestuurlijk voorgelegd.

In 2023 hebben we inbreng geleverd bij het opstellen van de nieuwe water- en rioleringsplannen van de gemeenten Oost-Gelre en Winterswijk.

Met 10 gemeenten werken we samen in het Regionaal Meetsysteem Rijn en IJssel. We werken intensief samen aan inzicht in het functioneren van de waterketen, het verbeteren daarvan en het slim inzetten van maatregelen. De afgelopen twee jaar hebben we gewerkt aan het professionaliseren van de organisatie van het Regionaal Meetsysteem Rijn en IJssel. Eind 2023 hebben we dit afgerond. Ook hebben we de eerste stappen gezet in het opzetten van een data-analyseplatform in samenwerking met ons eigen Datalab. We maken nu de stap om analyses te automatiseren en in de toekomst bredere analyses uit te voeren en

ook gebruik te maken van andere databronnen.

2023 op hoofdlijnen Slimme keten

De slimme rioolgemalenregeling ten behoeve van de KRW-opgave die we samen met de gemeente Winterswijk, Oost-Gelre en ons Datalab ontwikkelen is live gegaan in de eerste fase. De resultaten hiervan zijn positief en conform verwachting. Daarmee zorgen we voor een constantere toevoer van afvalwater naar de RWZI en daarmee voor een beter functionerende RWZI. Hiernaast zijn er dashboards ontwikkeld die helpen om zuiveringsinformatie inzichtelijker te presenteren en beter op orde te krijgen. Dit tezamen geeft een belangrijke bijdrage aan het inrichten van slimmere procesregelingen. Tot slot zijn er stappen gezet voor een professioneler asset management. Belangrijk aspect bij dit alles blijft cybersecurity, waarbij de gekozen lijnen in de uitrol van de procesautomatisering vooralsnog een goede basis lijken.

5.3 Functies en emissies vormen geen belasting voor het watersysteem en de rioolwaterzuivering

2023 op hoofdlijnen Schoon en gezond

Voor het bereiken van de KRW-doelen voor grond- en oppervlaktewater hebben verschillende partijen een deel-verantwoordelijkheid: Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten, landbouwsector, industrie en Duitsland. Het waterschap draagt hieraan bij door de in het WBP geprogrammeerde KRW-maatregelen en door monitoring en kennisdeling over afstand tot doelen en handelingsperspectief. Binnen de trajecten VLGG (vitaal landelijk gebied Gelderland) en PPLG (provinciaal plan landelijk gebied (Overijssel)) heeft het waterschap feitelijke kennis en toetsing aan gebiedskenmerken ingebracht. In samenwerking met de provincies en Wageningen Universiteit wordt de restopgave voor nutriënten uitgewerkt en het aandeel van de verschillende bronnen daarin. Oplevering van de resultaten en verdere inbedding in de integrale provinciale plannen vindt in 2024 plaats.

Met de agrarische sector is de samenwerking voortgezet, o.a. binnen het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW), Vruchtbare Kringloop Oost, Kunstmestvrije Achterhoek en EDDGI. Voor de ontwikkeling van arrangementen voor onderhoudspaden en voor opname van waterkwaliteitsdoelen in EDDGI 2.0 is de basis gelegd. Het waterschap heeft het rijk ondersteund om te kunnen komen tot een bufferstrokenkaart 2024 die beter aansluit op de situatie in het veld. Voor verdere gezamenlijke kennisontwikkeling over emissieroutes en handelingsperspectief neemt het waterschap deel in de pilots van het Markemodel en zijn DAW-impulsprojecten voorbereid.

2023 op hoofdlijnen Water op maat

In 2023 is de urgentie toegenomen om de emissie van schadelijke stoffen vanuit de afvalwaterketen te verminderen. Vanuit het KRW-impuls programma is er extra aandacht voor normoverschrijding door emissies uit de afvalwaterketen. Bovendien is nieuwe regelgeving aangekondigd in de vorm van de Herziening Richtlijn Prioritaire Stoffen en de Herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Naast het waterschap zijn meerdere organisaties verantwoordelijk voor het beheersen van emissies van stoffen uit de keten: niet alleen op de RWZI, maar ook bij de bron. Gemeenten en (omgevingsdiensten) zijn belangrijke ketenpartners. Daarom is het waterschap eind 2023 gestart met een traject om te komen tot een samenhangende ketenaanpak om invulling te geven aan de gezamenlijke KRW-opgave.

De aanpassingen aan de vier RWZI's (Winterswijk, Ruurlo, Lichtenvoorde en Aalten) ligt op koers.

In 2023 is ook de RWZI Etten in beeld gekomen. Tot nu toe werd voorzien om via maatregelen in de bedrijfsvoering te voldoen aan de KRW. Afgelopen jaar is daarbij gekomen dat de lozing van de installatie van Waterstromen impact heeft op de stabiliteit van het zuiveringsproces van de RWZI. Het onderzoek naar maatregelen om RWZI Etten robuust te laten voldoen is in 2023 opgestart en loopt.

5.4 Bovenregionaal waterkwaliteitsbeleid

2023 op hoofdlijnen Implementatie Europese en landelijke regelgeving

Op basis van diverse studies (o.a. Advies van Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur en het KRW-essay van de Rijks Universiteit Utrecht) wordt ingeschat dat Nederland de KRW doelen niet voor alle waterlichamen en zeker niet voor alle milieukennmerken gaat halen. Daarom heeft het Ministerie van I&W het initiatief genomen om met een KRW-impuls programma te kijken of en hoe de KRW doelen alsnog gehaald kunnen worden. Dit programma is in 2023 gelanceerd en heeft ook consequenties voor Waterschap Rijn en IJssel. Enerzijds vergt dit extra aandacht voor het realiseren van de maatregelen in systeem en keten die opgenomen zijn in het WBP en anderzijds nadere studie naar de mogelijkheid om aanvullende maatregelen te nemen. In die zin hebben we in 2023 ons voorbereid op de Tussenevaluatie van de KRW die in 2024 plaatsvindt en die integraal onderdeel is van het KRW-programma. Uitwerking van en besluitvorming over eventuele aanvullende maatregelen volgt in 2024 en de jaren daarna.

In 2023 zijn we vooral ambtelijk actief betrokken geweest bij de invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied voor de provincies Overijssel en Gelderland. Dit geldt met name voor de invulling van de KRW-opgave in de provinciale plannen voor het

landelijk gebied.

Na een eerste aankondiging in 2022 is in 2023 duidelijk geworden dat in Europees verband draagvlak is voor de voorgestelde Herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Dit gaat met name voor onze RWZI's ingrijpende gevolgen hebben door aanscherping van de effluent-eisen ten aanzien van nutriënten en organische microverontreinigingen. We zijn begonnen met een impact-analyse om het benodigde investeringsvolume in de volgende planperiodes in kaart te brengen. In 2024 wordt besluitvorming door het Europese Parlement verwacht en kunnen we de impact analyse verder vormgeven.

2023 op hoofdlijnen Beïnvloeding beleidsontwikkeling

Waterschap Rijn en IJssel is zowel ambtelijk als bestuurlijk aangehaakt bij bovenstaande ontwikkelingen op het gebied van de KRW-impuls, het NPLG en de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Via deelname aan regionale (Samenwerking in Rijn-Oost verband voor de KRW) en landelijke gremia (Commissie Waterketens en Emissies van de Unie van Waterschappen) kunnen we tijdig anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en ook invloed uitoefenen op (de implementatie van) nieuw nationaal en Europees beleid.

Hoofdstuk 6 Circulaire economie & Klimaatneutraliteit

Waterschappen merken de gevolgen van de klimaatverandering in het dagelijks werk. Ons waterschap wil in 2025 energieneutraal zijn. Het bestaande systeem van grondstoffen winnen, produceren, consumeren en afdanken – de lineaire economie – is eindig en niet duurzaam. Het waterschap wil bijdragen aan een circulaire economie, waarin afgedankte materialen en producten als grondstoffen in de kringloop blijven.

Op 12 september 2023 heeft het Algemeen Bestuur de visie en strategie vastgesteld voor Circulariteit en Klimaatneutraliteit. Met deze visie en strategie heeft het waterschap de koers bepaald voor de periode 2024-2027. De strategie kent twee sporen:

- Het eerste spoor betreft het in gang zetten van de transitie naar klimaatneutraal en circulair werken. In de eerste jaren wordt de nadruk gelegd op het klimaatneutraal en circulair uitvoeren van projecten. Dit heeft impact op de projectcyclus: het opstellen van een projectopdracht door opdrachtgevers, de planuitwerkingsfase door de unit projecten en het uitdagen en in de markt zetten van de opdracht (door projecten en inkoop).
- Het tweede spoor betreft uitvoering van maatregelen gericht op klimaatneutraliteit en circulariteit. Dit zijn zowel lopende projecten (o.a. windturbine Zutphen en uitbreiding slibgisting Nieuwgraaf) maar ook nieuwe projecten zoals methaan afvangen en stikstof- en fosfaat terugwinning.

In de visie en strategie zien we een verbreding van energieneutraliteit naar klimaatneutraliteit. Klimaatneutraliteit gaat niet alleen over energieneutraliteit maar o.a. ook over broeikasgasemissie op RWZI's en emissie bij de bouw van assets. De benaming van het WBP-thema Circulaire economie & Energietransitie wordt om die reden gewijzigd in Circulaire economie en Klimaatneutraliteit (CE & KN).

6.1 Circulaire economie

2023 op hoofdlijnen Circulair inkopen en werken

Belangrijk onderdeel van de strategie is circulair (en klimaatneutraal) bouwen. Binnen het HWBP wordt hier al ervaring mee opgedaan. Een plan van aanpak, inclusief duiding van de benodigde capaciteit is opgesteld om dit breder binnen het waterschap vorm te geven. Zodra de vacatures zijn ingevuld kan hierop nader worden ingezet. Er zal o.a. een werkgroep gevormd worden waarin inkoop, opdrachtgevers en de unit projecten samen vorm gaan geven aan duurzaam bouwen.

2023 op hoofdlijnen maatregelen circulariteit

Sinds oktober 2019 is de Grondstoffenfabriek Zutphen voor de productie van Kaumera een feit. Sindsdien wordt Kaumera op verzoek geproduceerd voor de toepassing als o.a. biostimulant in de land- en tuinbouw. Om Kaumera een stap verder te brengen is eind 2023 de Kaumera coöperatie opgericht vanuit de koploperwaterschappen. Onderdeel van het algemeen bestuursbesluit is ook de oprichting van een Start-up BV waarvan de coöperatie aandeelhouder wordt. Oprichting hiervan is voorzien in het voorjaar van 2024. Tot dat moment wordt de product- en marktontwikkeling van Kaumera voortgezet vanuit het Kaumera marktontwikkelteam. Streven is naast de Kaumera ook het slibextract (het slib dat resteert na extractie van Kaumera) van de Grondstoffenfabriek in Zutphen nuttig toe te passen. Naast de uitvoering van proeven, is het bericht ontvangen dat dit slibextract wordt opgenomen in de Bijlage Aa van het uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, wat toepassing een stap dichterbij brengt.

Onderdeel van de visie en strategie CE & KN is een open houding voor kansen die zich voordoen, bijvoorbeeld wanneer cofinanciering beschikbaar is om circulaire maatregelen een stap verder te brengen. Op 24 februari 2023 heeft het kabinet positief besloten over de Groeifondsaanvraag 'Groeiplan watertechnologie'. Onderdeel van deze aanvraag zijn de volgende projecten van Waterschap Rijn en IJssel:

- a) RWZI Aalten: Stap naar een zuivering van de toekomst.
- b) Energie- en Grondstoffenfabriek InnoFase: winning van stikstof en fosfaat.
- c) Kaumera: Ontwikkeling en realisatie van de Kaumera valorisatie unit.

Voor deze projecten is nadien (op basis van het algemeen bestuursbesluit van 8 november 2022) een subsidiebeschikking aangevraagd. Deze beschikking wordt medio april 2024 verwacht.

In lijn met bovenstaande projecten is in 2023 succesvol de eerste fase van het NoChemNAR project uitgevoerd naar de terugwinning van stikstof uit de geconcentreerde afvalwaterstroom van de slibgisting op de RWZI InnoFase te Duiven. De 2^e fase – waarbij ook de gebruikte hulpstoffen worden teruggewonnen – is eind 2023 gestart, wederom in de Innovatiewerkplaats van het waterschap.

6.2 Klimaatneutraliteit

2023 op hoofdlijnen Energieneutraal in 2025

Na ruim 7 jaar voorbereiding zijn twee windturbines op RWZI Nieuwgraaf-Duiven in productie gegaan. Een belangrijke mijlpaal in de route naar een energieneutraal waterschap. De windmolens voorzien in 60% van de totale energiebehoefte van ons waterschap. Met de omgevingsadviesraad is een omgevingsconvenant afgesloten. Hierin staan afspraken beschreven tussen de omgeving en het waterschap met betrekking tot verminderen van overlast van de windmolens, winstdeling, etc.

De voorbereidingen voor de windmolen in Zutphen gaan door maar het is vooral wachten op behandeling van de beroepen die zijn ingesteld bij de Raad van State. Het project heeft al flinke vertraging opgelopen en bij verdere vertraging is de oplevering van de windmolen in 2025 niet meer haalbaar.

Om de biogasproductie te verhogen zijn voorbereidingen getroffen om de gisting van RWZI Olburgen te optimaliseren de uitvoering is in volle gang. In 2024 levert dit extra biogas op de uitbreiding van de gisting op RWZI Nieuwgraaf-Duiven in voorbereiding.

Onze energieneutraliteit is fors toegenomen in 2023. Door de bijdrage van de zonnepanelen, gistingsinstallaties en de windmolens op de RWZI in Duiven (vanaf september 2023) is energieneutraliteit over heel 2023 uitgekomen op 62%. In 2022 was dat nog 30%.

2023 op hoofdlijnen Inzet energietransitie in de regio

Met initiatiefnemers die duurzame energie willen opwekken met gebruik van onze assets worden periodiek gesprekken gevoerd. We zien in de praktijk dat relatief weinig initiatieven daadwerkelijk tot realisatie komen. Dit heeft ertoe geleid dat het waterschap bij nieuwe initiatieven aan de voorkant goed meekijkt naar de haalbaarheid van een initiatief om onze uren effectief in te zetten.

Op InnoFase in Duiven heeft het waterschap een intentieovereenkomst getekend om deel te nemen aan een Smart Energy Hub om lokaal energie uit te wisselen tussen gebruikers en producenten van energie. Vooruitlopend is door AVR en het waterschap een verkenning uitgevoerd om de individuele netaansluitingen te delen. Een proces waaraan door Liander en Tennet op dit moment nog geen medewerking aan is verleend. Er is volop overleg om wel ruimte te krijgen voor lokale oplossingen om de effecten van netcongestie te verminderen.

2023 op hoofdlijnen Emissiereductie

Emissie van lachgas en methaan zijn (gemeten in CO₂ equivalenten) de grootste emissiebronnen van het waterschap. Bij de uitbreiding van de slibgisting op RWZI Nieuwgraaf-Duiven wordt het afvangen van methaan als een optie in het project meegenomen.

In de strategie Circulaire economie en Klimaatneutraliteit is ook een pilot opgenomen voor lachgasemissiereductie. Deze pilot zal het waterschap uitvoeren in samenwerking met de Unie van Waterschappen. De Unie heeft van het Rijk een subsidie ontvangen voor het ondersteuningsprogramma Klimaatneutraliteit waar het versnellingsprogramma lachgas een onderdeel van is.

Hoofdstuk 7 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering ondersteunt en begeleidt de organisatie op het gebied van ICT, Personeel en Organisatie, Financiën, Inkoop, Facilitaire diensten, Control, Communicatie en Bestuurs- en Juridische zaken. Hieronder worden enkele reguliere zaken en bijzondere onderwerpen, die in 2023 aandacht hebben gekregen, uitgelicht.

7.1 Digitale transformatie

2023 op hoofdlijnen

In het Datalab wordt op basis van concrete behoeften vanuit de organisatie aan data gedreven oplossingen gewerkt. Het Datalab heeft in 2023 aan 17 verschillende datagedreven oplossingen gewerkt. Om datagedreven te kunnen werken, is een goede basis van gegevens nodig. Om te kunnen beoordelen of onze basis goed genoeg is, zijn onze eigen databronnen nader bekeken. Er is in beeld gebracht wat erin zit aan gegevens en wat de kwaliteit daarvan is. Ook is gekeken hoe het beheer van de gegevens is geregeld. De resultaten worden input voor een verbeterplan.

Binnen de programma's Watersysteem en Waterketen is het project 'Zicht op elke druppel' vanwege gebrek aan capaciteit voorlopig stopgezet. In samenwerking met het programma Waterveiligheid is het project KIS (Kanaliseratie InformatieStromen bij HWBP-projecten) gestart.

Er is veel moeite gestoken in begeleiding van onze medewerkers op het gebied van digitaal samenwerken. Het gebruik van digitale middelen voor samenwerken, zoals Microsoft Teams, is hierdoor meer gemeengoed geworden. Het beheren van de informatie binnen deze applicatie door de gebruikers is een aandachtspunt. Ter verdere ondersteuning van onze medewerkers is de 'Selfguide' ontwikkeld. Dit is een organisatiebreed, centraal platform voor digitale en visuele instructie rond systemen, applicaties en processen.

Het waterschap heeft deelgenomen aan een landelijke crisisoefening waarin werd geoefend op het omgaan met een cyberaanval. Zo'n aanval blijkt snel tot impact op onze operationele processen te kunnen leiden. De leerpunten uit de oefening helpen om nog beter voorbereid te zijn. Bij alle waterschappen is een audit uitgevoerd op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Hieruit krijgen we een beeld hoe we als organisatie verder kunnen verbeteren in het veilig omgaan met informatie en persoonsgegevens. De resultaten worden begin 2024 verwacht.

7.2 Omgevingswet

2023 op hoofdlijnen

In 2023 is er gewerkt aan de implementatie van de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. De wet vormt de basis voor het integraal beheer van en de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Het implementatieprogramma Omgevingswet van het waterschap is in 2023 afgerond. Implementatie van de wet is gericht op nieuwe wetgeving, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en een andere benadering van het werk. In 2023 lag de focus op de digitalisering van de waterschapsregels via de totstandkoming van de waterschapsverordening en de toepasbare regels. Ons interne zaakstelsel is aangepast aan de Omgevingswet. Daarnaast zijn de procedures voor het projectbesluit en de verordening opgesteld. Voor het Vergunningverlening-, toezicht- en handhavingsproces zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met onze ketenpartners. De waterschapsregels staan in het DSO. Ook het zaakstelsel is aangesloten op het DSO. In 2023 is veel aandacht geschonken aan trainingen en opleidingen voor de medewerkers. Op 1 januari 2024 voldoen wij aan het wettelijk vereiste.

7.3 Continue organisatieontwikkeling

2023 op hoofdlijnen Continue organisatieontwikkeling

2023 heeft in het teken gestaan van de doorontwikkeling van onze organisatie. Met behulp van een extern adviesbureau hebben we gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de organisatie op 3 niveaus, te weten:

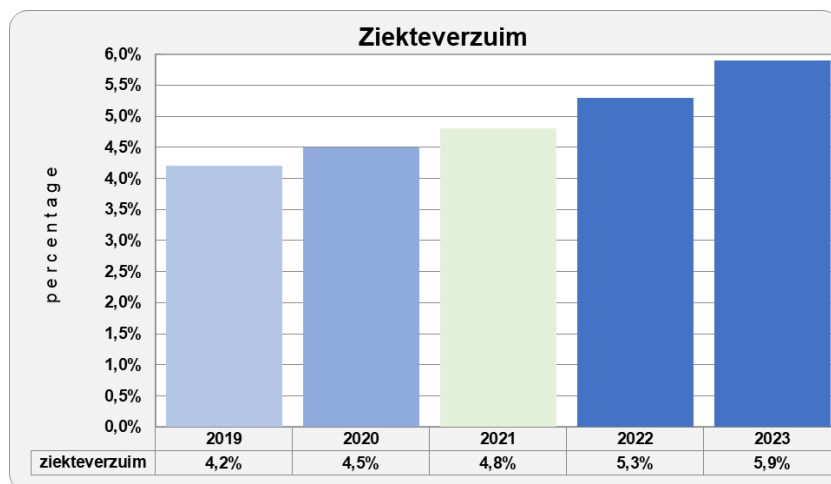
1. Besturingsmodel
2. Inrichting organisatie
3. Houding en gedrag

Dit heeft ertoe geleid dat we rond de kerstperiode 2023 in staat waren een keuze te maken in de gewenste hoofdstructuur van de organisatie. Op dit moment komen we met een stuurgroep, adviesgroep, diverse werkgroepen en ondernemingsraad tot een nieuwe organisatie die klaar zal staan voor haar toekomst;

1. We gaan **werken in kleinere teams**, zodat er meer ruimte is voor persoonlijke en teamontwikkeling, en er meer focus op het waarmaken van de basis(deel)taak;
2. **De basistaken van het waterschap (waterveiligheid, -systeem en -keten) staan centraal in het organiseren van het werk.** Zo wordt de aandacht voor beheer en onderhoud

- versterkt en beter afgewogen tegen nieuwe plannen en veranderingen;
3. **Bedrijfsvoering wordt ook een basistaak**, omdat er heldere kaders nodig zijn voor bijvoorbeeld ICT, financiën, inkoop en werving en selectie. De ondersteuning door bedrijfsvoering gaat zo ook beter aansluiten op en samenhangen met de andere basistaken.
 4. **Opgavemanagers** zorgen ervoor dat we de aandacht voor de vier belangrijkste thema's uit ons waterbeheerprogramma vasthouden; en
 5. **Drie overlegtafels (integraal, strategisch, tactisch)** zorgen voor overzicht, afstemming en duidelijke prioritering in het werkpakket.

2023 op hoofdlijnen Ziekteverzuim (exclusief zwangerschapsverlof)

Het ziekteverzuimpercentage over geheel 2023 bedraagt 5,9%. Dit is een stijging van 0,6% ten opzichte van 5,3% in 2022. In de wintermaanden is een stijging van het ziekteverzuim te zien, gedeeltelijk te relateren aan griep en Corona. Het aandeel psychische klachten in het ziekteverzuim is relatief hoog. Van de totale 5,9% is 1,4% psychisch verzuim, waarvan 0,9% een sterke relatie heeft met de mentale belasting in het werk. De oorzaak van 1,6% is niet vastgesteld vanwege de korte duur van het verzuim. Het aandeel kortdurend verzuim (maximaal een week) is 1,0% en het middellange verzuim is 1,1%. Het aandeel langdurig verzuim (langer dan 6 weken) bedraagt 3,3% en het verzuim van langer dan een jaar is 0,5%. Dit vraagt om een intensievere re-integratieaanpak in het eerste ziektejaar.

Duurzame inzetbaarheid

Het ziekteverzuim afgezet tegen de leeftijdsopbouw in de organisatie, laat zien dat het ziekteverzuim relatief hoger ligt bij de leeftijdsgroepen 25 tot 35 jaar en 55 jaar en ouder. Samen met de arbodienst wordt er komend jaar intensief ingezet op een goede aanpak voor preventie en re-integratie. Daarnaast wordt de duurzame inzetbaarheid geborgd op fysiek verzwarende functies middels de ontsiemaatregel uit de cao. Deze maatregel zorgt ervoor dat medewerkers vanaf 58 jaar in fysiek verzwarende omstandigheden tot maximaal 5 uur per week worden ontsien. We hebben bovendien workshops en activiteiten georganiseerd om de toepassing van voorzieningen en vaardigheden ter behoud van vitaliteit onder de aandacht te brengen. Waar nodig wordt (ook preventief) de bedrijfsarts of psycholoog ingezet.

In 2023 zijn daarnaast zowel een Preventief Medisch onderzoek (PMO) als een Medewerkersonderzoek (MO) uitgevoerd. In 2024 worden de speerpunten uit het PMO en MO bepaald en vastgelegd in een plan van aanpak, ter bevordering van onder andere de duurzame inzetbaarheid en vitaliteit.

7.4 Overige doelstellingen Bedrijfsvoering

2023 op hoofdlijnen Vloerconstructie

Op 6 juli 2021 heeft het algemeen bestuur een krediet beschikbaar gesteld voor het herstel van het hoofdkantoor en modernisering van het gebruik. Het herstel van de vloerconstructie, noodzakelijk technisch onderhoud en vernieuwing kantoorconcept zijn in één project ondergebracht. Het vloerherstel vraagt richtinggevende keuzes en veel detailengineering om te komen tot een uitvoeringsontwerp. De ambitie is om in 2024 tot definitieve bestuurlijke besluitvorming te komen en in 2025 te starten met de aanbesteding van de uitvoering.

2023 op hoofdlijnen Huisvesting

De implementatie van routekaart 3.0, voorloper van het nieuwe kantoorconcept, is gerealiseerd. Dit vormt een overbruggingsperiode voor huisvesting totdat de vloeren zijn

gerepareerd, onderhoud is gepleegd en het nieuwe huisvestingsconcept geïmplementeerd is. In 2024 gaan we een aantal pragmatische aanpassingen doen die passen bij de overbruggingsperiode totdat de vloer is gerepareerd.

2023 op hoofdlijnen Communicatie

We zijn het jaar begonnen met de verkiezingscampagne, online en offline. De opkomst was hoog. Daarnaast hebben we bijgedragen aan het inwerken en positioneren van het nieuwe bestuur.

Als overheid moeten we helder en toegankelijk communiceren. Daarom blijven we onze website en socials verder ontwikkelen. Ook sturen we sterk op communiceren in begrijpelijke taal. Hiervoor zijn we een interne campagne 'begrijpelijk schrijven' (b1) gestart.

Er ligt een aanvalsplan arbeidsmarkt. Het is de basis voor de arbeidsmarktpositionering van ons waterschap. In 2024 start er een projectgroep en gaan we aan de slag met het plan.

De ontwikkeling van het nieuwe educatiebeleid heeft stilgestaan en wordt vanaf 2024 weer opgepakt. In de tussentijd gaan we door met ons lopende educatiewerk.

We moeten samenwerken met onze omgeving om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Weet van Water biedt inwoners handige tips over wat mensen zelf kunnen doen. Het waterschap werkt binnen Weet van Water samen met gemeenten en ook andere partners zijn welkom om mee te doen.

In 2023 hebben we onze inwoners zowel online en offline kunnen ontmoeten op onder andere markten, scholen en evenementen. We hebben verschillende acties gehouden en in de publiciteit gestaan.

Op de valreep zijn we nauw betrokken geweest bij de hoogwatercrisis in dec 2023. Er was erg veel pers en media-aandacht en veel onlineactiviteit. Ook interne communicatie speelde een belangrijke rol.

2023 op hoofdlijnen Subsidies

In onderstaande tabel geven wij inzicht in de algemene subsidies die door het waterschap zijn verstrekt in 2023.

bedragen in € 1.000		
	Begroting 2023	Rekening 2023
Algemene subsidies (afgerond)	120	101

Het betreft subsidieverlening in de vorm van een jaarbijdrage aan het Watermuseum (€ 100.000). Vanuit initiatieven op het gebied van water is één organisatie financieel ondersteund, namelijk Veluwe Sprengen voor € 950.

2023 op hoofdlijnen Duurzaam financieel beleid

Dit jaar bedraagt de toevoeging aan deze bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid €5,658 mln. Op 13 september 2022 is een besluit genomen door het algemeen bestuur om vanaf 2023 het componentenstelsel toe te passen als afschrijvingssystematiek. Het componentenstelsel wordt gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve DFB. Met de keuze voor de toepassing van het componentenstelsel, en daarmee een veranderde afschrijvingssystematiek, is ook duidelijk dat de komende jaren nog steeds een dotatie aan de bestemmingsreserve DFB noodzakelijk is.

2023 op hoofdlijnen Lopende bezwaar- en beroepsprocedures

Wanneer een burger het niet eens is met een beschikking van een bestuursorgaan, kan deze daartegen bezwaar maken bij het desbetreffend orgaan of, afhankelijk van de gevolgde procedure, direct beroep instellen bij de rechtbank of de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bezwaar; In 2023 zijn in totaal 11 bezwaarschriften ingediend. Twee bezwaren zijn ingetrokken na een toelichting op het besluit en bespreken van de grieven. Drie bezwaren zijn niet ontvankelijk verklaard. Reden daarvoor is dat de bezwaren te laat zijn ingediend en in een geval zijn er geen bezwaargronden ingediend. In drie kwesties loopt nog het traject van minnelijk overleg, waarbij verwacht wordt dat er een oplossing gevonden zal worden dan wel dat kan leiden tot het intrekken van de bezwaren. Verder zijn er nog drie bezwaren die eind 2023 zijn ingediend in behandeling. Twee van deze bezwaren zullen in het eerste kwartaal voor advies voorgelegd worden aan de bezwaarschriftencommissie. Het derde bezwaar dat nog moet worden afgehandeld zal naar het zich laat aanzien niet ontvankelijk verklaard worden, omdat er geen sprake is van een besluit van het waterschap.

Beroep; In de Jaarstukken 2022 is vermeld dat beroep is ingesteld tegen een besluit Projectplan Waterwet. De verwachting werd daarbij uitgesproken dat deze zou worden ingetrokken. Dit is uiteindelijk ook gebeurd, maar pas nadat van de zijde van het waterschap alsook de rechtbank nadrukkelijk bij appellant gevraagd is om nadere onderbouwing van het beroepschrift. Er lopen momenteel geen bestuursrechtelijke beroepszaken.

Hoger beroep; Er lopen geen hoger beroepsprocedures.

Overige procedures; Het waterschap heeft in 2020 de aannemer die het kantoor heeft gebouwd gedagvaard omdat sprake is van gebreken bij de bouw. De zitting heeft plaatsgevonden in 2022 en in het voorjaar van 2023 heeft de rechtbank een tussenvonnis gewezen. Tegen dit tussenvonnis is door de tegenpartij tussentijds hoger beroep ingesteld, welke procedure nu loopt.

Verkiezingen

In maart 2023 hebben de waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. Het projectteam verkiezingen bestond uit medewerkers van Bedrijfsvoering. De verkiezingen zijn rechtmatig verlopen en de werkzaamheden hiervoor zijn afgerond. Het introductieprogramma voor het algemeen bestuur heeft na de installatie van de nieuwe bestuurders plaatsgevonden. Voor het inwerkprogramma zijn er ook medewerkers uit de programma's en van de thema's aangehaakt voor input. De werkzaamheden hiervoor zijn in het najaar afgerond.

Hoofdstuk 8 Jaarrekening 2023

8.1 De exploitatierekening in één oogopslag

De netto lasten sluit nagenoeg op de begroting. Er was begroot € 128,123 mln. en de realisatie eindigt op € 127,456 mln. Dit is een realisatiegraad van 99,5% van de begroting.

Naast de reguliere bedrijfsvoering zijn er ook meevallers waardoor het resultaat 2023 voor inzet van bestemmingsreserves met € 6,305 mln. positief sluit. Het resultaat valt € 8,681 mln. hoger uit dan de begroting. Dit komt vooral door de netto belastingontvangsten van € 5,871 mln. en het extra dividend van € 2,143 mln. Het resultaat wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid.

bedragen in € 1.000				
	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2023 vs begroting
Kapitaallasten	31.482	30.873	30.070	-1.412
Personeelslasten	37.943	39.318	38.333	390
Netto overige lasten	58.698	61.732	59.029	331
Incidentele baten	0	0	-454	-454
Arbeidsgerelateerde voorziening	0	0	478	478
Netto lasten	128.123	131.923	127.456	-667
Belastingopbrengsten	124.183	129.110	129.604	5.421
Kwijtschelding	2.326	2.203	1.873	-453
Oninbaar	410	426	413	3
Netto baten	121.447	126.481	127.318	5.871
Operationeel resultaat	-6.676	-5.442	-138	6.538
Dividenden	4.300	6.443	6.443	2.143
Resultaat voor bestemmen	-2.376	1.001	6.305	8.681

Onderstaand wordt het verloop van de financiële gegevens van het waterschap ook op taken weergegeven.

bedragen in € 1.000					
	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer
Baten	121.447	126.481	127.318	65.975	61.343
Lasten	128.123	131.923	127.456	62.993	64.463
Operationeel resultaat	-6.676	-5.442	-138	2.982	-3.120
Dividenden	4.300	6.443	6.443	1.046	5.397
Resultaat voor bestemmen	-2.376	1.001	6.305	4.028	2.277

De belangrijkste afwijkingen per kostengroep

Kapitaallasten

Ten opzichte van de begroting zijn de kapitaallasten € 1,412 mln. lager dan begroot. De onderschrijding is veroorzaakt doordat in 2023 voor ruim € 1,200 mln. aan rente-inkomsten vanuit het schatkistbankieren is ontvangen. Ook zijn door een lager gerealiseerd investeringsvolume 2022 de afschrijvingslasten in 2023 lager.

Personeelslasten

De realisatie is € 0,390 mln. hoger dan begroot. Deze overschrijding is een saldering van hogere personeelslasten als gevolg van de in het najaar 2022 afgesloten nieuwe cao en lagere lasten door het achterblijven van invulling van vacatures.

Netto overige lasten

De netto overige lasten zijn € 0,331 mln. hoger dan begroot. In 2023 zijn tegenvallers hoofdzakelijk gerelateerd aan de prijsstijgingen door hogere energielasten en diensten door derden, deze kosten zijn opgevangen door de post onvoorzien hiervoor in te zetten. Zonder de inzet van de post onvoorzien waren de netto overige lasten hoger dan begroot. Daarnaast waren er ook extra inkomsten door bijvoorbeeld de bemonstering voor derden op de zuivering voor het meten van Covid '19. Door de grote onzekerheid in de prijsontwikkelingen gedurende het jaar zijn bij de bijgestelde begroting de netto overige lasten naar boven bijgesteld, achteraf is een deel hiervan niet gerealiseerd.

Incidentele baten

Het Rijk heeft een coronacompensatie uitgekeerd van € 0,454 mln. voor de lagere belastingopbrengsten over 2022 als gevolg van de landelijke maatregelen bij de Covid'19

pandemie.

Arbeidsgerelateerde voorziening

Als gevolg van de gedaalde rente is de voorziening met € 0,178 mln. verhoogd. In verband met loongerelateerde uitkeringen is een voorziening getroffen van € 0,300 mln. aangezien het waterschap voor de uitvoering van de Werkloosheidswet eigen risicodragers is. In totaal is de voorziening met € 0,478 mln. verhoogd.

Belastingopbrengsten

Er is per saldo een hoger belastingopbrengst van € 5,421 mln. De kosten voor kwijtschelding en oninbaar zijn per saldo € 0,450 mln. lager. Per saldo een voordeel van € 5,871 mln. op de netto belastingopbrengsten. Voor een nadere toelichting op de belastingopbrengsten verwijzen wij u naar paragraaf 8.6.

Dividenden

Over het resultaat van 2022 is er extra dividend van € 2,093 mln. van de NWB-bank ontvangen. Het extra ontvangen dividend wordt evenredig over beide taken verdeeld. Waterstromen heeft € 0,350 mln. aan dividend uitgekeerd, dit is € 0,050 mln. hoger dan begroot.

8.2 Balans

Balans		
	<i>bedragen in € 1.000</i>	
Activa	2023	2022
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	61.534	59.151
Materiële vaste activa	306.903	300.783
Financiële vaste activa	11.970	11.993
Totaal vaste activa	380.407	371.927
Vlottende activa		
Vorraden	0	0
Uitzettingen met een looptijd < dan 1 jaar	0	0
Liquide middelen	33.836	35.390
Kortlopende vorderingen	22.676	19.650
Overlopende activa	7.125	6.920
Totaal vlottende activa	63.637	61.960
Totaal	444.044	433.887

Passiva	2023	2022
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene Reserves	15.661	6.480
Bestemmingsreserve Innovatiefonds	301	331
Bestemmingsreserve DFB	18.439	16.534
Bestemmingsreserve Huisvesting	3.400	3.400
Nog te bestemmen resultaat	6.305	11.056
Totaal eigen vermogen	44.106	37.801
Voorzieningen	3.641	3.442
Langlopende schulden > 1 jaar	355.207	354.385
Totaal vaste passiva	402.954	395.628
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden < 1 jaar	12.603	10.598
Overlopende passiva	28.487	27.661
Totaal vlottende passiva	41.090	38.259
Totaal	444.044	433.887

Onderhandenwerk is geen apart onderdeel meer van de Vaste activa. Deze zijn met terugwerkende kracht opgenomen onder de immateriële en materiële activa volgens het Waterschapsbesluit.

8.3 Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld volgens de regels genoemd in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit waar de Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) een onderdeel van is. De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Vreemde valuta

Voor zover vorderingen of schulden in vreemde valuta luiden, vindt waardering plaats in euro's tegen de valutakoers per 31 december van het betreffende jaar.

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit immateriële -, materiële - en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Waardering vindt plaats tegen historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met lineaire afschrijvingen.

Onderzoeken dit niet direct leiden tot het vervaardigen of aanschaffen van een actief worden in eerste instantie onder de immateriële activa geactiveerd. Vanaf het moment dat het onderzoek is gericht op het vervaardigen of aanschaffen van een materieel actief worden deze onder materiële vaste activa verantwoord.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa waardeert het waterschap tegen de historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met ontvangen subsidies of Rijksbijdragen. De materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven, gebaseerd op de te verwachten levensduur. Investerings waarvan de uitgaven lager zijn dan € 0,050 mln. worden niet geactiveerd en worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord.

Afschrijvingstermijnen en wijze van afschrijven

Het moment van gedeeltelijke ingebruikname vindt tijdens de investering van het project plaats.

Er wordt gestart met afschrijven in het jaar volgend op het jaar van realisatie van de investering.

Investerings met afgegeven uitvoeringskredieten tot en met begrotingsjaar 2022 worden middels de onderstaande afschrijvingstermijnen geactiveerd. De investeringen worden lineair afgeschreven, gebaseerd op de te verwachten levensduur, wat tevens de maximum afschrijvingsjaren zijn

Immateriële vaste activa	# jaren
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (afschrijvingsjaren gewijzigd m.i.v. 2020)	20
Bijdrage aan activa van derden	35
Bestuursverkiezingen (wordt m.i.v. 2023 niet meer geactiveerd)	4
Overige immateriële vaste activa	5
Materiële vaste activa	
Waterkeringen, incl. aankoop grond en kunstwerken	50
Watergangen, incl. aankoop grond, kunstwerken en waterbodemsaneringen	35
Persleidingen	35
Gemalen incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Baggeren watergangen en vaarwegen	diverse
Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Kantoorgebouwen en werkplaatsen, incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Bruggen en wegen	50
Inventaris (kantoren en werkplaatsen)	10
Tractie (auto's, boten en machines)	7
Automatisering (hard- en software)	5
Overige gronden (niet als infrastructuur)	Geen

Met ingang van begrotingsjaar 2023 is het afschrijvingsbeleid van het waterschap geactualiseerd. De investeringen waarvan het uitvoeringskrediet vanaf 2023 wordt afgegeven, worden in verschillende componenten ingedeeld met ieder zijn eigen afschrijvingstermijn. Er ligt geen relatie tot de oude gehanteerde afschrijvingstermijnen aangezien deze niet uit componenten bestond maar uit een gewogen gemiddelde van de totale investering. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de verwachte gemiddelde economische levensduur en worden lineair afgeschreven.

De eerste afschrijvingslasten op basis van het nieuwe afschrijvingsbeleid zijn vanaf 2024 effectief.

De onderstaande afschrijvingsjaren zijn het maximum van de componenten

Immateriële vaste activa		# jaren
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (afschrijvingsjaren gewijzigd m.i.v. 2020)		20
Bijdrage aan activa van derden		35
Overige immateriële vaste activa		5
Materiële vaste activa		
Waterkeringen (incl. aankoop grond horende bij de investering) en kunstwerken		50
Watergangen (incl. aankoop grond horende bij de investering) en waterbodemsaneringen		35
Baggeren watergangen		diverse
Bruggen en wegen		50
Inventaris (kantoren en werkplaatsen)		10
Tractie (auto's, boten en machines)		7
Automatisering (hard- en software)		5
Overige gronden (niet als infrastructuur)		Geen
Kunstwerken, persleidingen, gemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), kantoorgebouwen, werkplaatsen en eventueel aangekochte gronden horende bij de investering.	Civil (bouwkundige werken)	50
	Mechanisch	15
	Elektrotechnisch	15
	Proces automatisering	15
	Overig	15

Het bedrijfsmiddel 'grond' wordt niet als afzonderlijk te behandelen onderdeel van een infrastructureel werk gezien. Het heeft in een dergelijk geval geen economische waarde meer.

Als er grond in eigendom is, die wel economisch verhandelbaar is, dan is er sprake van een verkoopbaar artikel. In dat geval behoudt 'grond' zijn waarde; op grond wordt niet afgeschreven.

Als om gegronde redenen van de standaard afschrijvingstermijn wordt afgeweken, dan wordt deze vooraf bij de aanvraag van de investering gemotiveerd en ter besluitvorming aan ons algemeen bestuur voorgesteld.

Onderhanden werk

De onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde. De onderhanden werken bestaan uit de investeringen van uitvoeringskredieten in het verslagjaar, voorbereidingskredieten en het grondverwervingskrediet.

Wijziging ten opzichte van jaarrekening 2022

Onderhanden werken worden niet meer apart in de balans getoond maar maken onderdeel uit van de materiele en immateriële activa conform de verslaggevingsrichtlijnen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde. Eventuele waardevermindering (aflossingen) worden in mindering gebracht.

Vlottende activa

De vlottende activa betreffen vorderingen belastingdebiteuren, voorziening dubieuze belastingdebiteuren, overige debiteuren, liquide middelen en overlopende activa.

Uitzettingen met een looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig verminderd met een voorziening voor oninbaar.

Liquide middelen

Hieronder zijn de banksaldi opgenomen. De liquide middelen waardeert het waterschap tegen nominale waarde. Bij het waterschap bestaat de liquide middelen alleen uit banksaldi.

Eigen vermogen

Onder 'eigen vermogen' worden de algemene- en eventuele bestemmingsreserves verantwoord. De algemene reserve is onderverdeeld in een reserve voor zuiverings- en watersysteembeheer.

Op 20 maart 2008 heeft het algemeen bestuur ook besloten de omvang van het weerstandsvermogen te bepalen op basis van een risicoanalyse. Op basis van een risicoanalyse wordt een minimum en maximum van het benodigde weerstandsvermogen per taak vastgesteld. Het bedrag boven het minimumniveau is vrij aanwendbaar en kan bijvoorbeeld worden ingezet voor tariefegalisatie of niet structurele uitgaven. Op dit moment kent het waterschap drie bestemmingsreserves:

1. Bestemmingreserve innovatiefonds

Het innovatiefonds geeft het waterschap meer mogelijkheden om nieuwe technieken te

- onderzoeken om tot betere resultaten te komen in combinatie met kostenbeheersing.
- Bestemmingreserve duurzame vitale huisvesting
Deze bestemmingsreserve wordt ingezet om de meekoppelkansen bij het herstel van de vloerconstructie van het hoofdkantoor te financieren. Deze meekoppelkansen zijn erop gericht om drie zaken aan te pakken. Het gebouw duurzamer maken zodat er minder energie gebruikt wordt en het gebouw weer mee kan met de huidige eisen die gesteld mogen worden aan bedrijfsgebouwen. Het gebouw aan te passen zodat dit de vitaliteit van medewerkers ten goede komt. Tot slot om ook (uitgesteld) onderhoud dat op de korte termijn gepland stond uit te voeren.
 - Bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid
Deze bestemmingsreserves worden gebruikt voor de afbouw van onze schuldpositie en voor nieuwe ontwikkelingen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de (voormalige) bestuurders is tegen contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen.

Langlopende geldleningen > 1 jaar

Dit zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar. Ze zijn opgenomen tegen het nominale schuldrestant per 31 december. De verplichtingen die in het komende jaar vervallen, zijn niet als afzonderlijke verplichting onder de kortlopende schulden opgenomen.

Vlottende passiva

De kortlopende schulden zijn gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- Lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

8.4 Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

bedragen in € 1.000

	Boekwaarde 01-01-2023	Inves- teringen	desinves- teringen	Bijdragen derden	Af- schrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Bijdragen aan HWBP	51.033	5.910			3.140	53.803
Watergangen kunstwerken en gemalen		8			2	6
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	1.076				53	1.023
Overige immateriële activa	7.042	11.654		9.681	2.313	6.702
Totaal	59.151	17.572	0	9.681	5.508	61.534

Het immateriële actief van het onderdeel onderhanden werk maakt vanaf 2023 onderdeel uit van de totale immateriële activa. De post onder handen werk wordt niet meer afzonderlijk in de balans getoond.

Materiële vaste activa

bedragen in € 1.000

	Boekwaarde 01-01-2023	Inves- teringen	desinves- teringen	Bijdragen derden	Af- schrijving	Boekwaarde 31-12-2023
- Gronden en terreinen	3.465					3.465
- Gronden grondverwerving	5.481	94				5.575
Gronden en terreinen	8.946	94	0	0	0	9.040
Vervoersmiddelen	153				57	96
Machines, apparaten en werktuigen	2.031	291	0	0	574	1.748
Bedrijfsgebouwen	17.284	181		0	959	16.506
- Waterkeringen	12.081	4.305	0	3.616	738	12.032
- Watergangen, kunstwerken, gemalen	90.108	14.132	0	10.981	4.526	88.733
- Zuiveringstechnische werken:						
· Transportsystemen	53.495	599	1.333	301	2.645	49.815
· Zuiveringsinstallaties	95.778	5.914	0	265	7.034	94.393
· Slibverwerkings-installaties	3.173	7	0	0	222	2.958
GWW-werken	254.634	24.957	1.333	15.163	15.165	247.930
Overige materiële vaste activa	4.757	2.055		995	837	4.980
Onder handen werk (OHW)	12.978	31.955		18.330		26.603
Totaal	300.783	59.533	1.333	34.488	17.592	306.903

Het materiële actief van het onderdeel onderhanden werk maakt vanaf 2023 onderdeel uit

van de totale materiële activa. Gronden grondverwerving zijn vanaf 2023 onderdeel van de Gronden en terreinen onder de materiële vaste activa. De post onder handen werk wordt niet meer afzonderlijk in de balans getoond.

Verloop overzicht onderhanden werk

bedragen in € 1.000

	Investerings- krediet	OHW begin boekjaar	OHW einde boekjaar	Inves- teringen	Restant krediet	Verwachting vervolg werken
Bijdrage HWBP ¹⁾	0	6.394	5.911	-483		0
Eigen plannen	354	113	4	-109	237	237
Aanleg en onderhoud waterkeringen	16.231	1.370	2.121	751	12.774	12.774
Inrichting en onderhoud watersystemen	44.280	5.780	8.947	3.167	30.254	30.254
Bouw en exploitatie zuiveringstechn.werken	66.625	6.809	14.012	7.203	46.222	46.222
Belastingheffing	95		97	97	-2	-2
Bestuur en externe communicatie	1.424	164		-164	1.260	1.260
Ondersteuning	16.319	1.470	3.157	1.687	11.947	11.947
Totaal	145.328	22.100	34.249	12.149	102.692	102.692

1) Bijdrage HWBP betreft de jaarlijkse bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Een investeringskrediet is niet van toepassing.

Financiële activa

bedragen in € 1.000

	Stand 01-01-2023	Investeringen/ mutatie	Aflossing	Stand 31-12-2023
Bedrijven				
1. Aandelen NWB	691			691
2. Waterstromen BV	9.000			9.000
Kapitaalverstrekingen	9.691	0	0	9.691
Ambtenaren				
3. Personeelshypotheken	2.302		23	2.279
Leningen	2.302	0	23	2.279
Totaal	11.993	0	23	11.970

Toelichting

1. Aandelen NWB

Dit betreft aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB), 5.666 aandelen A, nominaal € 115 per stuk en 345 aandelen B, nominaal € 460, waarvan 25% gestort. De nettowinst van de NWB bedraagt over 2023 € 126 mln. (2022 € 143 mln.).

2. Waterstromen B.V.

Waterstromen voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering. Het voorlopig resultaat over 2023 bedraagt € 2,355 mln. Het eigen vermogen bedraagt, inclusief het resultaat over 2023, € 18,669 mln. Bij het opstellen van de jaarstukken waren er nog geen definitieve resultaatcijfers bekend over 2023.

3. Personeelshypotheken

Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt. Eind 2023 zijn er nog 23 verstrekte personeelshypotheken, hiervan vervalt de eerstvolgende in 2024 en de laatste in 2036.

Vlottende activa

Uitzettingen met looptijd van korter dan één jaar worden hieronder uiteengezet.

Liquide middelen

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Rekening-courantverhouding met 's Rijk schatkist	33.000	34.001
Overige bank tegoeden	836	1.389
Totaal	33.836	35.390

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige liquide middelen in de schatkist aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening courant aanhouden. Het waterschap overschreed dit drempelbedrag niet in 2023. De benutting van het drempelbedrag in 2023 is als volgt berekend:

bedragen in € 1.000

	Kwartalen			
	1e	2e	3e	4e
Drempelbedrag	2.757	2.757	2.757	2.757
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.213	2.015	1.784	1.614
Ruimte onder het drempelbedrag	1.544	742	973	1.143

Kortlopende vorderingen

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Belastingdebiteuren	21.172	18.753
Voorziening dubieuze belastingdebiteuren	-952	-815
Subtotaal	20.220	17.938
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	205	972
Overige vorderingen	2.251	740
Totaal	22.676	19.650

De kortlopende vorderingen bestaan uit openstaande belastingaanslagen en nota's en per 31 december 2023. Het waterschap loopt weinig financieel risico bij aangezien het veelal vorderingen zijn op andere overheden. Er is ook geen voorziening voor eventuele oninbaarheid bij de overige vorderingen.

De kortlopende vorderingen zijn per balansdatum niet direct opeisbaar aangezien deze nog niet hun betalingstermijn hebben bereikt.

Belastingdebiteuren

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Belastingdebiteuren waterzuiveringsheffing	10.753	9.154
Belastingdebiteuren watersysteemheffing	10.419	9.599
Subtotaal	21.172	18.753
Voorziening dubieuze belastingdebiteuren	742	588
Voorziening kwijtschelding oude jaren	210	227
Totaal	20.220	17.938

Voorziening dubieuze belastingdebiteuren

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Stand begin boekjaar	588	607
Afboeking oninbaar	-259	-304
Dotatie voorziening	413	285
Totaal	742	588

De voorziening is berekend op basis van ouderdom van de openstaande debiteuren.

Overlopende activa

Het bedrag aan overlopende activa kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Te ontvangen bedragen EU, Rijk, provincies, overige	5.121	5.210
Te ontvangen bedragen Belastingdienst	144	127
Te ontvangen bedragen opbrengsten en bijdragen	1.814	1.308
Overige	46	275
Totaal	7.125	6.920

Hieronder is een specificatie opgenomen van de nog te ontvangen voorschotten met betrekking tot subsidies en bijdragen.

bedragen in € 1.000

	Stand 01-01-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2023
Interegg	62	0	62	0
POP	1.081	452	1.023	509
Subsidies/ bijdragen Europese Unie	1.142	452	1.085	509
Bijdrage RWS	182	324	0	506
HWBP bijdrage	996	-996	0	0
Zon		1.610	1.250	360
Subsidies/ bijdragen Rijk	1.178	937	1.250	865
Bijdrage Provincie	448	837	448	837
SOK	2.384	3.066	2.939	2.511
Subsidies/ bijdragen provincies	2.832	3.904	3.387	3.349
Gemeentelijk bijdrage	59	340		398
Subsidies/ bijdragen overige openbare lichamen	59	340	0	398
Totaal subsidies / bijdragen	5.210	5.633	5.722	5.122

Per 1-1-2023 heeft een her-classificatie plaatsgevonden tussen de verschillende subsidiestromen.

Het eindtotaal is ongewijzigd.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het nog te bestemmen resultaat per waterschapstaak.

bedragen in € 1.000

	Stand 01-01-2023	Interne vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Voorstel res. bestemming jaarrekening	Stand 31-12-2023
Algemene reserve					
Watersysteembeheer	6.345				6.345
Zuiveringsbeheer	9.316				9.316
Subtotaal	15.661				15.661
Bestemmingsreserve Innovatiefonds					
Watersysteembeheer	301			-73	228
Zuiveringsbeheer					
Subtotaal	301			-73	228
Bestemmingsreserve Huisvesting					
Watersysteembeheer	1.850				1.850
Zuiveringsbeheer	1.550				1.550
Subtotaal	3.400				3.400
Bestemmingsreserve DFB					
Watersysteembeheer	11.260			4.101	15.361
Zuiveringsbeheer	7.179			2.277	9.456
Subtotaal	18.439			6.378	24.817
Totaal	37.801			6.305	44.106

Algemene reserve

De algemene reserve, bestaande uit de weerstandscapaciteit (zie paragraaf 9.4) en de vrije reserve, hebben geen specifieke bestemming. Met de algemene reserves worden eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard opgevangen.

Bij het vaststellen van de begroting doet het college van dijkgraaf en heemraden een voorstel voor besteding van deze reserve. In 2023 zijn er geen toevoegingen en onttrekkingen bij deze reserve.

Bestemmingreserve Innovatiefonds

Het Innovatiefonds geeft het waterschap meer mogelijkheden om nieuwe technieken te onderzoeken om tot betere resultaten te komen in combinatie met kostenbeheersing.

In 2023 is voorgesteld om € 0,073 mln. te onttrekken uit de bestemmingsreserve Innovatiefonds. Dit betreft voornamelijk uitgaven voor het Platform Arnhem Klimaatbestendig en monitoring dijkvegetatietypen. Nadat deze reserve volledig is gebruikt, zal deze worden opgeheven.

Bestemmingreserve Huisvesting

Deze bestemmingsreserve wordt ingezet om de meekoppelkansen bij het herstel van de vloerconstructie van het hoofdkantoor te financieren. Deze meekoppelkansen zijn erop gericht om drie zaken aan te pakken. Het gebouw duurzamer maken zodat er minder energie gebruikt wordt en het gebouw weer mee kan met de huidige eisen die gesteld mogen worden aan bedrijfsgebouwen. Het gebouw aan te passen zodat dit de vitaliteit van medewerkers ten goede komt. Tot slot om ook (uitgesteld) onderhoud dat op de korte termijn gepland stond uit te voeren. In 2023 zijn er geen toevoegingen en onttrekkingen bij deze

reserve.

Bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid

Deze bestemmingsreserve wordt voor de afbouw van onze schuldpositie en voor nieuwe ontwikkelingen gebruikt. Alle positieve resultaten zullen aan deze bestemmingsreserve worden toegevoegd totdat deze meerjarig voldoende reserve heeft. In 2023 wordt voorgesteld om € 6,378 mln. toe te voegen.

Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen

bedragen in € 1.000					
	Stand 01-01-2023	Overige interne vermeerdering	interne vermindering	Externe vermindering	Stand 31-12-2023
Arbeidsgelateerde verplichtingen	3.442	505		306	3.641
Totaal	3.442	505	0	306	3.641

Het waterschap heeft per 31 december 2023 een voorziening voor arbeidsgelateerde verplichtingen. Deze voorziening is opgebouwd uit:

- Voorziening wachtgeld voormalige bestuurders. Dit betreft een werkloosheid uitkeringsregeling voor voormalige bestuurders;
- Voorziening latente pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening voor pensioenopbouw huidige en voormalige bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt;
- Voorziening pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening pensioenopbouw (voormalige) bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt;
- Voorziening bovenwettelijke WW. Het waterschap is eigenrisicodragers voor de werkloosheidswet.

De interne vermeerderingen bestaan uit de pensioenbijdragen van het huidige college. De voorziening is aangepast van € 3.442 mln. naar € 3,641 mln. De overige interne vermeerderingen bestaan uit de ingehouden pensioenpremie van € 0,027 mln. bij de college leden en de toevoeging aan de voorziening ten laste van de exploitatie van € 0,478 mln. voor de gedaalde rente en personeelsontwikkelingen. De externe vermindering zijn de uitkeringen aan de pensioengerechtigden, wachtgeld en werkloosheidsuitkering. De grondslagen voor de berekening is opgesteld aan de hand van de door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties opgestelde circulaire. Hierin staan afspraken op welke wijze de pensioenvoorziening dient te worden berekend. De berekening is uitbesteed aan een externe deskundige actuariële partij.

Langlopende schulden

bedragen in € 1.000		
	Stand 31-12-2023	Rentekosten
Onderhandse lening van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	355.202	7.163
Waarborgsommen	5	
Totaal	355.207	7.163

De aflossingsverplichting voor 2024 bedraagt € 20,578 mln. Voor het verloopoverzicht zie bijlage 2.

De leningen betreffen geldleningen verstrekt door de NWB-bank voor totaal € 350,202 mln. en de ASN-bank voor € 5,000 mln. De leningen zijn afgesloten ter financiering van investeringen (activa).

De genoemde rentelasten hebben betrekking op de schulden bij de binnenlandse banken en overige financiële instellingen. De gemiddelde rentevoet is 2,0%. Er zijn geen zekerheden ter onderpand gesteld.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schuld met een rente typische looptijd van korter dan één jaar wordt hieronder uiteengezet.

Netto-vlottende schulden < 1 jaar

bedragen in € 1.000		
	Rekening 2023	Rekening 2022
Schulden aan leveranciers	9.773	7.572
Schulden m.b.t. belastingen, sociale en pensioenpremies	2.830	3.026
Totaal	12.603	10.598

Dit betreft het crediteurensaldo (openstaande nota's).

Overlopende passiva

Dit betreft overlopende posten die per 31 december 2023 verschuldigd waren. Met betrekking tot het waterschap zijn de voornaamste posten:

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Rekening 2022
Nog te betalen bedragen EU, Rijk, provincies, overige	14.953	14.762
Nog te betalen rente van de vaste geldleningen	3.632	3.631
Nog te betalen loonbestanddelen en verlofsaldi	5.033	4.379
Nog te betalen nota's m.b.t. exploitatie en investeringen	4.608	4.476
Nog te betalen belastingen en premies	0	126
Overige	261	287
Totaal	28.487	27.661

Hieronder een specificatie van nog niet bestede voorschotten met betrekking tot subsidies en bijdragen.

bedragen in € 1.000

	Stand 01-01-2023	Toevoegingen	Vrijgevalen bedragen	Stand 31-12-2023
Life	197	-97	0	100
Subsidies/ bijdragen Europese Unie	197	-97	0	100
Bijdrage RWS	393	0	0	393
HWBP bijdrage	13.377	-12.522	-12.784	13.639
Klimaatneutraliteit	0	0	-26	26
Subsidies/ bijdragen Rijk	13.770	-12.522	-12.810	14.058
SOK	795	0		795
Subsidies/ bijdragen provincies	795	0	0	795
Totaal subsidies / bijdragen	14.762	-12.619	-12.810	14.953

Per 1-1-2023 heeft een her-classificatie plaatsgevonden tussen de verschillende subsidiestromen.

Het eindtotaal is ongewijzigd.

8.5 Niet uit de balans blijken de verplichtingen en risico's

Verplichtingen

Ultimo 2023 was het waterschap voor € 59,221 mln. aan verplichtingen aangegaan voor investeringen. De grootste verplichting van € 30,350 mln. betreft het project HWBP 21A Rijnkade Arnhem. Daarnaast lopen er enkele langdurige verplichtingen voor kosten van slibverwerking van € 6,428 mln. per jaar, kosten van elektriciteit van € 11,092 mln. per jaar en voor de kosten van inhuur personeel van € 3,408 mln. per jaar.

Leaseverplichtingen

In 2023 heeft het Waterschap Rijn en IJssel een Daas (Device as a service) contract afgesloten voor het leveren van thuiswerk apparatuur (Laptop, beeldscherm met toebehoren). Het contract loopt tot en met 2024 de totale waarde voor het jaar 2024 bedraagt € 0,290 mln.

In 2022 is er een overeenkomst afgesloten voor het beheer en onderhoud van het wagenpark. De overeenkomst loopt van 15 juni 2021 t/m 31 mei 2025. Voor de periode 2024 t/m 2025 vertegenwoordigd de overeenkomst een waarde van € 0,858 mln.

Leningen

Er zijn geen leningen afgesloten met een uitgestelde met uitgestelde stortingsdatum.

Garantstellingen

Het waterschap draagt ervoor zorg dat Het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aantal zijn verplichtingen tegenover derden te kunnen voldoen naar rato van de op dat moment geldende bijdrage per deelnemer.

Het waterschap stelt zich borg ten behoeve van de NWB voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van hetgeen de NWB van Aqualysis te vorderen heeft. Deze borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende bijdrage per deelnemer (op basis van de actuele percentages op grond van de bijdrageverordening).

Het waterschap stelt zich borg ten behoeve van de NWB voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van hetgeen de NWB van het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT) te vorderen heeft. Deze borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende bijdrage per deelnemer (op basis van de actuele percentages op grond van de bijdrageverordening).

De NWB heeft een kredietfaciliteit verstrekt ad € 2,000 mln. aan de Unie van Waterschappen. Het Waterschap Rijn en IJssel staat hiervoor garant, gezamenlijk met alle

waterschappen.

Daarnaast stelt het Waterschap Rijn en IJssel zich borg ten behoeve van de NWB voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van hetgeen de NWB van de Unie van Waterschappen te vorderen heeft naar rato van de op dat moment geldende contributie per deelnemer.

Het Waterschap Rijn en IJssel staat borg voor een maximum van € 0,500 mln. voor de gemeente Zutphen tot zekerheid voor de juiste nakoming van de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit mogelijke planschade als gevolg van drie windturbines bij Fort de Pol en in het gebied Eefde-West/Twentekanaal. De bankgarantie eindigt op 1 maart 2028.

Het waterschap stelt zich borg ten behoeve van de NWB voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van hetgeen de NWB van Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV. te vorderen heeft tot een maximaal bedrag van € 15,000 mln. De borgstelling is afgegeven voor twee gebouwde windturbines nabij de zuiveringsinstallatie Nieuwgraaf te Duiven. Deze windturbines zijn gebouwd door Waterschap Rijn en IJssel Windenergie Duiven BV. Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV is een 100% dochteronderneming van het Waterschap Rijn en IJssel. Onder deze holding valt Waterschap Rijn en IJssel Windenergie Duiven BV. Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV heeft de volledige lening van € 15,000 mln. opgenomen. Het rentepercentage van deze lening bedraagt 1,472%.

In 2023 zijn er geen betalingen verricht inzake de borg- garantiestellingen.

10% Project Gebonden Eigen Bijdragen Hoogwaterbeschermingsprogramma

Projecten uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma vragen een project gebonden eigen bijdragen (PGEb) van 10%. Door afwijkingen binnen deze projecten kan deze bijdragen over het geheel aan projecten afwijken. Een afwijking onder de 10% is een niet uit de balans blijvende verplichting richting het Hoogwaterbeschermingsprogramma, immers is het uitgangspunt om 10% aan deze projecten bij te dragen vanuit ons waterschap. Op dit moment is de PGEb van het waterschap 10,5%, dit percentage ligt boven de 10% waardoor er geen niet uit de balans blijvende verplichting is. Dit percentage is de (gewogen) optelling van de PGEb van de tot op heden afgeronde projectfase en is in onderstaande tabel weergegeven.

bedragen in € 1.000

Projectnaam	Scope	Afgeronde fase	Geraamde PGEb in €	Werkelijk PGEb in %
Industrieterein Grutbroek	600 meter	Verkenning	1.062	13,0%
Pannerden-Loo	500 meter	Verkenning	295	-29,4%
		Planuitwerking	229	8,8%
		Realisatie	577	-35,4%
RIDS Fase 1	161 meter	Verkenning	95	10,0%
		Planuitwerking	37	10,0%
		Realisatie	1.942	10,0%
Rijnkade Arnhem	1200 meter	Verkenning	1.751	-26,8%
Rijnkade Arnhem		Planuitwerking	3.165	30,4%
Spijk-Westervoort	27000 meter	Voorverkenning	1.743	9,6%
Twentekanaal	500 meter	Planuitwerking	14	-1,6%
Twentekanaal		Realisatie	105	11,1%
Twentekanaal Zuid (LBO1)	200 meter	Verkenning	47	5,6%
Twentekanaal Zuid (LBO1)		Planuitwerking	35	-1,6%
Twentekanaal Zuid (LBO1)		Realisatie	262	11,1%
IJsselpaviljoen	124 meter	V+P+R	794	-1,8%
Totaal			12.153	10,5%

Risico's en andere niet uit de balans blijvende afspraken

Naar aanleiding van het instorten van een parkeergarage in aanbouw op Eindhoven Airport in mei 2017, heeft in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken een inventarisatie plaatsgevonden bij alle gemeenten in Nederland of er binnen hun gemeentegebouwen staan met zogenaamde 'bollenplaatvloeren'. Ook in ons kantoorgebouw in Doetinchem is een dergelijke bollenplaatvloerconstructie toegepast. Op 6 juli 2021 heeft het algemeen bestuur het kredietvoorstel voor herstel hoofdkantoor en modernisering gebruik goedgekeurd. Op dit moment wordt onderzocht hoe het kantoorgebouw kan worden hersteld. Er loopt nog een juridisch geschil met betrekking tot de aansprakelijkheid van de schade.

8.6 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten

Rekening van lasten en baten

bedragen in € 1.000

Lasten	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Rente	8.312	7.950	7.163	8.308
Afschrijving	23.352	23.102	23.100	22.332
Personeelslasten	43.053	45.056	44.690	40.855
Gebruiksgoederen	1.984	2.011	2.573	1.598
Verbruiksgoederen	2.778	2.394	2.473	2.168
Energie	11.132	11.738	12.140	4.970
Huren/pachten etc.	1.255	1.208	967	813
Verzekeringen/belastingen	880	787	787	1.053
Onderhoud door derden	13.755	15.462	13.891	13.917
Overige diensten en bijdragen door/aan derden	27.385	29.911	29.178	25.408
Kwijtschelding	2.326	2.203	1.873	1.888
Oninbaar	410	426	413	285
Onvoorzien	1.242	501		
Incidentele lasten	0	0		
Toevoeging voorz. arbeidsgelateerde verplichtingen	0	0	478	
Inzet innovatiefonds	0	0	73	30
Subtotaal lasten	137.863	142.749	139.799	123.625

Baten	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Dividenden	4.300	6.443	6.443	5.427
Rente hypotheek u/g	182	179	193	200
Baten salarissen sociale lasten	4	738	1.024	629
Geactiveerde personeelslasten	5.106	5.000	5.333	4.524
Opbr. goederen, werken en diensten voor derden	781	1.488	2.126	1.644
Opbrengst uit eigendommen	110	110	320	127
Bijdragen van derden	821	682	607	1.114
Dekkingsmiddelen, belastingen	124.183	129.110	129.604	116.315
Vrijval arbeidsgelateerde voorziening				245
Incidentele baten	0	0	454	4.456
Subtotaal baten	135.487	143.750	146.104	134.681

Resultaat voor bestemmen	-2.376	1.001	6.305	11.056
---------------------------------	---------------	--------------	--------------	---------------

Toelichting op de belangrijkste verschillen ten opzichte van de Begroting 2023

Algemeen

Op 7 november 2023 heeft het algemeen bestuur de bestuursrapportage 2023-2 vastgesteld en besloten om de begroting voor 2023 aan te passen. Deze wordt in onderstaande tabellen getoond onder de kolom bijgestelde begroting 2023 om de ontwikkeling van de lasten en baten inzichtelijk te maken.

Netto kapitaallasten

De netto kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijving onder aftrek van rente van hypotheek u/g en dividenden.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Rente	8.312	7.950	7.163	8.308
Afschrijving	23.352	23.102	23.100	22.332
Subtotaal lasten	31.664	31.052	30.263	30.640
Rente hypotheek u/g	-182	-179	-193	-200
Subtotaal opbrengsten	-182	-179	-193	-200
Totaal	31.483	30.873	30.070	30.440

De netto kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijving onder aftrek van rente van hypotheek u/g en dividenden.

Rente

Het rentevoordeel ten opzichte van de begroting is voornamelijk veroorzaakt door rentevergoeding als gevolg van het Schatkistbankieren.

Afschrijvingen

Het betreft lagere afschrijvingslasten van € 0,252 mln. Het betreft lagere afschrijvingslasten als gevolg van een lager gerealiseerd investeringsvolume over 2022.

Dividenden

Naar aanleiding van het besluit van de algemene vergadering aandeelhouders NWB-bank op 20 april 2023 is er over 2022 € 2,093 mln. extra dividend ontvangen. Waterstromen heeft € 0,350 mln. aan dividend uitgekeerd dit is € 0,050 mln. hoger dan begroot.

Rente omslagpercentage

Het rente-omslagpercentage voor 2023 bedraagt 2,0%. Dit percentage wordt gebruikt voor toerekening van de rentelasten naar de producten.

Netto personeelslasten

De realisatie is € 0,390 mln. hoger dan begroot. Deze overschrijding is een saldering van hogere personeelslasten als gevolg van de in het najaar 2022 afgesloten nieuwe cao en lagere lasten door het achterblijven van invulling van vacatures.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Personeelslasten	43.053	45.056	44.690	40.855
Geactiveerde personeelslasten	-5.106	-5.000	-5.333	-4.524
Opbrengsten salaris en sociale lasten	-4	-738	-1.024	-629
Totaal	37.943	39.318	38.333	35.702

Netto overige lasten

De netto overige lasten zijn € 0,331 mln. hoger dan begroot. In 2023 zijn tegenvallers hoofdzakelijk gerelateerd aan prijsstijgingen door hogere energiekosten en diensten door derden. Een deel van de hogere kosten zijn opgevangen door de post onvoorzien hiervoor in te zetten. Door de grote onzekerheid in de prijsontwikkelingen gedurende het jaar zijn bij de bijgestelde begroting de netto overige lasten naar boven bijgesteld, achteraf is een deel hiervan niet gerealiseerd.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Gebruiksgoederen	1.984	2.011	2.573	1.598
Verbruiksgoederen	2.778	2.394	2.473	2.168
Energie	11.132	11.738	12.140	4.970
Huren/pachten	1.255	1.208	967	813
Verzekeringen/belastingen	880	787	787	1.053
Onderhoud door derden	13.755	15.462	13.891	13.917
Overige diensten en bijdragen	27.385	29.911	29.178	25.408
Onvoorzien	1.242	501		
Inzet innovatiefonds			73	30
Subtotaal lasten	60.410	64.012	62.082	49.957
Overige opbrengsten	-1.712	-2.280	-3.053	-2.885
Subtotaal opbrengsten	-1.712	-2.280	-3.053	-2.885
Totaal netto overige lasten	58.698	61.732	59.029	47.072

Netto belastingopbrengsten

De belastingopbrengsten zijn per saldo € 5,421 mln. hoger dan begroot. De kosten voor kwijtschelding en oninbaar zijn per saldo € 0,450 mln. lager. Per saldo een voordeel van € 5,871 mln. op de netto belastingopbrengsten.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
Zuiveringsheffing	59.965	62.352	62.867	57.738
Woonruimten	39.975	40.024	40.045	37.440
Bedrijven	19.990	22.328	22.822	20.298
Watersysteemheffing	64.218	66.758	66.737	58.577
Gebouwd binnendijs	34.559	36.865	36.898	30.020
Gebouwd buitendijs	29	30	31	26
Ongebouwd binnendijs	6.553	6.593	6.639	6.259
Ongebouwd buitendijs	34	35	33	33
Ongebouwd Wegen binnendijs	575	580	585	537
Ongebouwd Wegen buitendijs	1	1	1	1
Ingezetenen	21.966	22.083	22.015	21.059
Natuur	177	180	185	169
Directe lozers	324	391	350	473
Leges				
Totaal belastingopbrengsten	124.183	129.110	129.604	116.315
Kwijtschelding	2.326	2.203	1.873	1.888
Oninbaar	410	426	413	285
Totaal kwijtschelding/oninbaar	2.736	2.629	2.286	2.173
Netto belastingopbrengsten	121.447	126.481	127.318	114.142

Zuiveringsheffing

De belastingopbrengsten voor Zuiveringsbeheer zijn per saldo € 2,902 mln. hoger dan begroot.

Bij woonruimten is de realisatie ten opzichte van de begroting gestegen door een groei van het aantal huishoudens.

Bij de (meet)bedrijven stijgt het aantal vervuilingseenheden (VE) ten opzichte van de begroting. Naast een aantal kleinere afwijkingen komt dit hoofdzakelijk door één grote industriële lozer. Door een combinatie van factoren, waaronder het tijdelijk uitschakelen van een voorzuiveringsinstallatie steeg daar het aantal VE in 2023.

Daarnaast is er ook een gunstige afloop van oude belastingjaren zichtbaar, deels veroorzaakt door geïntensiverde controles bij een aantal bedrijven in het achterliggende jaar.

Watersysteemheffing

De belastingopbrengsten voor Watersysteemheffing zijn per saldo € 2,519 mln. hoger dan begroot.

De toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door toename bij de gebouwde eigendommen door een hogere WOZ- waarde dan bij de begroting was aangenomen.

Kwijtschelding/oninbaar

De kosten voor kwijtschelding en oninbaar zijn € 0,450 mln. lager dan begroot. De verwachte toename als gevolg van de neerwaartse economische effecten van de coronamaatregelen zijn grotendeels uitgebleven.

8.7 Exploitatierekening naar kostendragers

Netto-kosten per kostendrager					
bedragen in € 1.000					
Beleidsvelden / kostendrager	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer
61-Planvorming	3.910	3.798	3.722	3.179	543
62-Aanleg en onderhoud waterkeringen	8.273	8.158	7.826	7.826	
63-Inrichting en onderhoud watersystemen	25.338	25.243	25.214	25.214	
64-Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	50.495	52.971	51.014		51.014
65-Inrichting en onderhoud vaarwegen					
66-Vergunningverlening en handhaving keur	1.608	1.628	1.604	1.604	
67-Beheersen van lozingen	1.534	1.972	1.841	1.585	256
68-Heffen en invorderen	3.575	3.633	3.258	1.592	1.666
69-Bestuur en externe communicatie	3.696	3.716	3.767	1.696	2.071
60-Centrale ondersteuning	28.452	30.303	29.113	19.864	9.249
Onvoorzien	1.242	501			
Incidentele lasten/baten			-454		-454
Toevoeging arbeidsgerelateerde voorziening			478	360	118
Innovatiefonds			73	73	
Netto lasten	128.123	131.923	127.456	62.993	64.463
Belastingopbrengsten	124.183	129.110	129.604	66.737	62.867
Kwijtschelding	2.326	2.203	1.873	624	1.249
Oninbaar	410	426	413	138	275
Netto belastingopbrengsten	121.447	126.481	127.318	65.975	61.343
Operationeel resultaat	-6.676	-5.442	-138	2.982	-3.120
Dividenden	4.300	6.443	6.443	1.046	5.397
Resultaat voor bestemmen	-2.376	1.001	6.305	4.028	2.277
Bestemming resultaat tijdens begrotingsjaar	-2.376	1.001			
Algemene reserve Watersysteembeheer					
Algemene reserve Zuiveringsbeheer	-645				
Bestemmingsreserve Innovatiefonds Watersysteembeheer					
Bestemmingsreserve Innovatiefonds Zuiveringsbeheer					
Bestemmingsreserve Huisvesting Watersysteembeheer	-254				
Bestemmingsreserve Huisvesting Zuiveringsbeheer	-278				
Bestemmingsreserve DFB Watersysteembeheer	133	2.281			
Bestemmingsreserve DFB Zuiveringsbeheer	-1.332	-1.280			
Nog te bestemmen resultaat			6.305	4.028	2.277
Algemene reserve Watersysteembeheer					
Algemene reserve Zuiveringsbeheer					
Bestemmingsreserve Innovatiefonds Watersysteembeheer			-73	-73	
Bestemmingsreserve Innovatiefonds Zuiveringsbeheer					
Bestemmingsreserve Huisvesting Watersysteembeheer					
Bestemmingsreserve Huisvesting Zuiveringsbeheer					
Bestemmingsreserve DFB Watersysteembeheer			6.378	4.101	2.277
Bestemmingsreserve DFB Zuiveringsbeheer					

De kosten per beleidsveld zijn opgebouwd uit kapitaallasten, personeelslasten en overige lasten.

De verschillen tussen de rekening 2023, begroting en bijgestelde begroting per beleidsveld zijn het directe gevolg van de eerder vermelde voor- en nadelen op met name kapitaallasten, netto overige lasten, toevoeging voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen en belastingopbrengsten.

8.8 Exploitatierekening naar programma's

Op basis van de rechtmatigheid vindt een toelichting plaats van overschrijdingen op de lasten ten opzichte van de begroting 2023 exclusief dividenden. Deze toelichtingen zijn ingedeeld in categorieën, zoals opgenomen in de kadernota rechtmatigheid van het platform rechtmatigheid. Alle programma's zijn ten opzichte van de begroting en bijgestelde begroting binnen de door het bestuur vastgestelde kaders gebleven.

bedragen in € 1.000			
	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Programma Veiligheid	10.965	10.957	10.698
Programma Watersystemen	52.462	53.690	52.295
Programma Afvalwaterketen	64.696	67.276	64.463
Totaal programma's	128.123	131.923	127.456

8.8.1 Programma Veiligheid

Het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt door 144 kilometer primaire waterkeringen tegen rivierwater beschermd. De provincie heeft waterkeringen langs regionale wateren en compartimenterende waterkeringen aangewezen als regionale waterkering. Deze regionale waterkeringen en overige niet primaire keringen hebben een totale lengte van 89 kilometer.

Overzicht benutting exploitatiebudget

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Programma Veiligheid	10.965	10.957	10.698

Overzicht realisatie netto investeringsvolume

bedragen in € 1.000

Programma Veiligheid	Begroting 2023	Realisatie 2023
Bruto investeringsbedrag (incl. HWBP)	20.972	20.717
Cofinanciering	-11.371	-12.602
Netto investeringsbedrag (incl. HWBP)	9.601	8.115

8.8.2 Programma Watersystemen

Het waterschap zorgt ervoor dat extreem natte en extreem droge situaties zo goed mogelijk worden opgevangen. Extreme situaties gaan door de klimaatsverandering vaker voorkomen. Er is gericht beleid en beheer nodig om het watersysteem daarop voor te bereiden. Voor het overgrote deel van het jaar geldt een gemiddelde beheersituatie. Voor de korte en de (middel)lange termijn ligt er een groot aantal opgaven voor het watersysteem. Voor de uitvoering zijn onder meer waterovereenkomsten afgesloten met de provincies Gelderland en Overijssel.

Overzicht benutting exploitatiebudget

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Programma Watersystemen	52.462	53.690	52.295

Overzicht realisatie netto investeringsvolume

bedragen in € 1.000

Programma Watersystemen	Begroting 2023	Realisatie 2023
Bruto investeringsbedrag	21.805	17.091
Cofinanciering	-8.000	-6.140
Netto investeringsbedrag	13.805	10.951

8.8.3 Programma Afvalwaterketen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheergebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt via gemeentelijke rioolstelsels aangevoerd op de 127 rioolgemalen en 13 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater is 435 km persleiding in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater wordt zuiveringsslib geproduceerd.

Overzicht benutting exploitatiebudget

bedragen in € 1.000

	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Programma Afvalwaterketen	64.696	67.276	64.463

Overzicht realisatie netto investeringsvolume

bedragen in € 1.000

Programma Afvalwaterketen	Begroting 2023	Realisatie 2023
Bruto investeringsbedrag	19.121	15.081
Cofinanciering	-900	-1.143
Netto investeringsbedrag	18.221	13.938

8.9 WNT-verantwoording 2023

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT) stelt regels aan de openbaarheid en aan de hoogte van deze inkomens. Voor de waterschappen geldt de functie van secretaris-directeur als topfunctionaris, zodat daarop de openbaarheid van toepassing is.

Naam	drs. C. Roos
Functie	secretaris directeur

Jaar	2022	2023
Aanvang en einde functie vervulling	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (in FTE)	1,00	1,00
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 223.000
Bezoldiging		
Beloning ¹⁾	160.079	168.422
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 812	€ 713
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.164	€ 22.467
Subtotaal	€ 184.055	€ 191.602
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	€ 184.055	€ 191.602

1) De hier vermelde vergoeding is inclusief werkgeverslasten.

Het waterschap heeft in 2023 geen ontslagvergoedingen uitgekeerd.

Hoofdstuk 9 Verplichte Paragrafen

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de jaarstukken verplichte paragrafen worden opgenomen. Ook worden de opbrengsten van de Waterschapsbelastingen verantwoord.

9.1 Uitgangspunten en normen

De financiële uitgangspunten, zoals ze in de Begroting 2023 zijn opgenomen, wijken voor de renteomslagpercentage en de loonlasten af. We gingen uit van een rentepercentage van 2,33% en dit is 2,03% geworden. Voor de loonlastenontwikkeling (cao) gingen we uit van 3,5% maar de feitelijke cao is tussen de 7%-8% gerealiseerd.

9.2 Lopende en voorgenomen investeringen

De lopende en voorgenomen investeringen zijn in de programma's opgenomen. Het beschikbaar stellen van de investeringskredieten geschiedt door het bestuur op basis van afzonderlijke investeringsvoorstellen. Voor de onderhanden en nieuwe projecten werken we met een netto-investeringsvolume. Onderstaande de realisatie van dit volume in 2023 ten opzichte van de begroting.

bedragen in € 1.000			
	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie- graad
Veiligheid	20.972	20.717	99%
Watersystemen	21.805	17.091	78%
Afvalwaterketen	19.121	15.081	79%
Vaarwegen	1.459	359	25%
Saldo programma's bruto	63.356	53.248	84%
Cofinanciering	-21.730	-20.244	93%
Investeringsvolume netto	41.626	33.004	79%

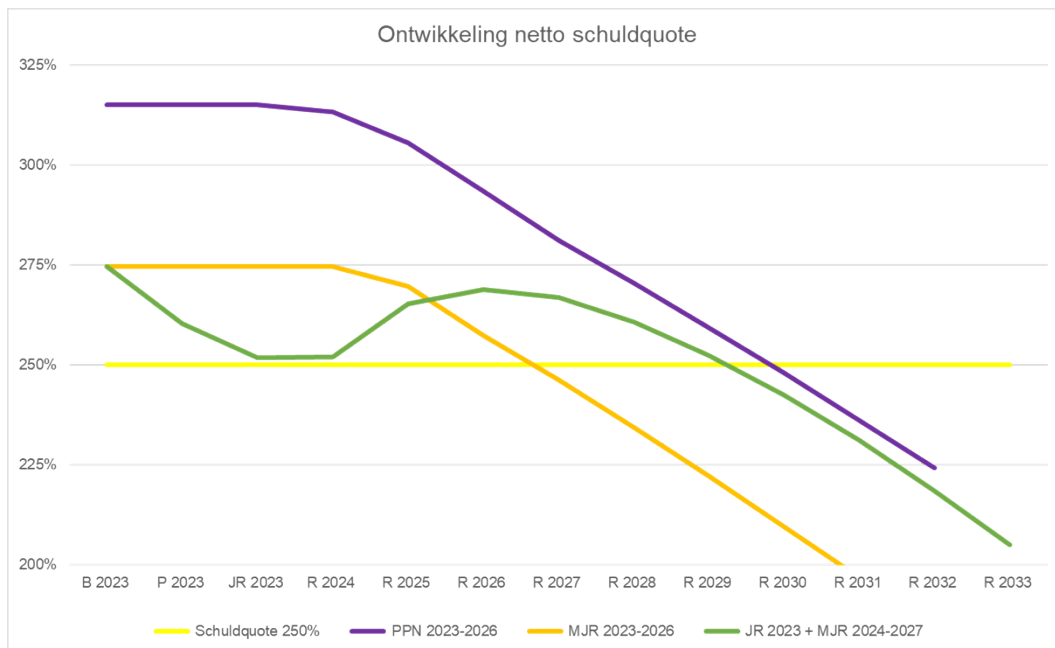
9.3 Financiering

Op 22 november 2011 heeft het algemeen bestuur een 'Treasurystatuut van Waterschap Rijn en IJssel' vastgesteld. Hierin zijn de afspraken vastgelegd over de wijze waarop financieringsactiviteiten volgens wet- en regelgeving, binnen de organisatie plaatsvinden. Het statuut beoogt hiermee het financierings-beleid transparant te maken waarbij de risico's worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Duurzaam Financieel Beleid

De laatste jaren is er meer aandacht voor de ontwikkeling van schulden bij decentrale overheden.

In het nieuwe bestuursakkoord is de ambitie van het vorige bestuursakkoord in stand gebleven om de schuldquote af te bouwen. Om dit te realiseren worden periodiek voorstellen uitgewerkt die gericht zijn op het aanpassen van ons afschrijvings- en activeringsbeleid. In de tabel hieronder wordt de (verwachte) ontwikkeling van onze netto schuldquote afgezet tegen de streefquote van 250% zoals is vastgesteld in het voorstel Duurzaam Financieel Beleid.

Uitgevoerde transacties in 2023

Langlopende financiering

De herfinanciering van bestaande geldleningen tot 2023 zijn in voorgaande jaren afgesloten met uitgestelde stortingsdatum. Er zijn in 2023 geen nieuwe langlopende leningen afgesloten.

Kortlopende financiering

In 2023 zijn er ten behoeve van de korte termijn financiering geen leningen afgesloten.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige liquide middelen in de schatkist aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening courant aanhouden. Op 31 december 2023 was het saldo op de schatkistbankierrekening € 33,0 mln. Over dit saldo wordt door het ministerie van Financiën een rente vergoed.

Financieringsbehoefte

De kasgeldlimiet wordt gebruikt om aan de korte termijn financieringsbehoefte te voldoen. Hiermee worden met name investeringen (activa) op korte termijn gefinancierd.

Externe toetsing door de toezichthouder

De provincie Gelderland is door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap aan de normen in deze wet voldoet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met 'kort geld' mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet in 2023 bedraagt € 31,7 mln. De kasgeldlimiet is binnen de gestelde norm gebleven.

De renterisiconorm is ingevoerd om de looptijden van langlopende leningen te spreiden en daardoor de renterisico's te beperken. Het bedrag aan aflossingen en het leenbedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening mag de renterisiconorm niet overschrijden. Voor de waterschappen is deze norm bepaald op 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm bedraagt € 41,4 mln. in 2023. Het waterschap heeft ook hier aan de gestelde norm voldaan.

9.4 Weerstandscapaciteit, risico's, bestemmingsreserves en voorzieningen

Weerstandscapaciteit (financiële weerbaarheid tegen onverwachte gebeurtenissen)

Om onverwachte tegenvallers met financiële impact op te kunnen vangen houdt ons waterschap reserves aan. Hiermee kan ons waterschap de continuïteit van onze primaire taken garanderen. De hoogte van de hiervoor geoormerkte reserves is gebaseerd op een risicoafweging. Deze risicoafweging (een momentopname) wordt periodiek herijkt.

bedragen in € 1.000

	Rekening 2023	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer
Weerstandscapaciteit 2023	3.250	1.886	1.364

De minimaal benodigde weerstandscapaciteit in de Begroting 2023 is bepaald op € 3,250 mln. In bovenstaande tabel is deze buffer per waterschapstaak weergegeven. In 2023 heeft het waterschap geen beroep hoeven doen op deze reserves. De herijking in 2023 heeft geresulteerd in een hogere weerstandscapaciteit in de Begroting 2024.

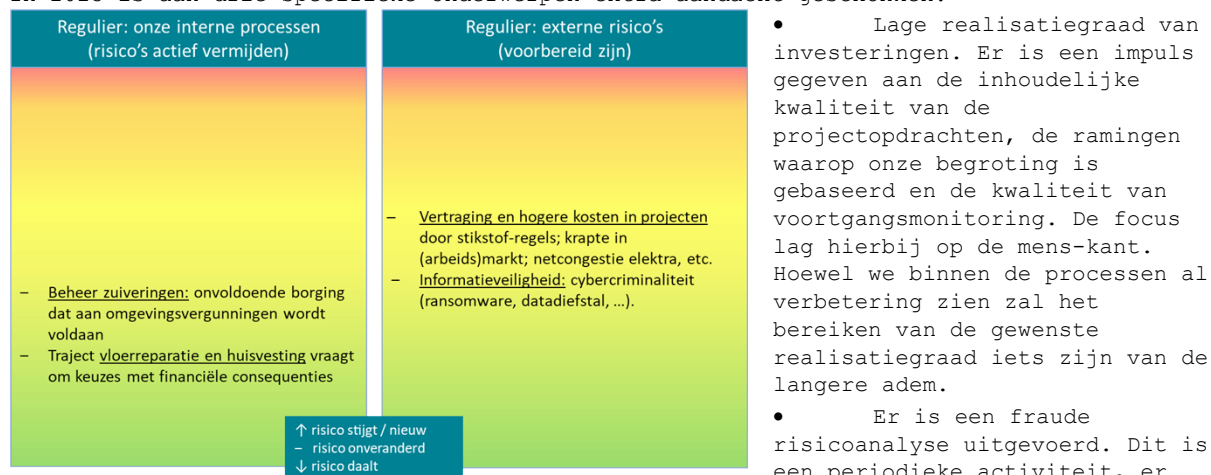
Actuele top-risico's in onze reguliere activiteiten (beheerste processen)

We hebben veel aandacht voor de beheersing van onze projecten en interne processen en we zijn alert op externe ontwikkelingen die ons, in positieve of negatieve zin, kunnen raken.

In de figuur worden de belangrijkste onderwerpen weergegeven waar de actieve beheersing van risico's binnen onze basistaken (waterveiligheid, watersysteem, waterketen, bedrijfsvoering) extra aandacht krijgt. De aangegeven beweging is bepaald ten opzichte van de Burap van trial 2. De kleurenschaal geeft kwalitatief de zwaarte van het risico aan.

Voor meer informatie over de benoemde onderwerpen wordt verwezen naar hoofdstukken 2 t/m 7.

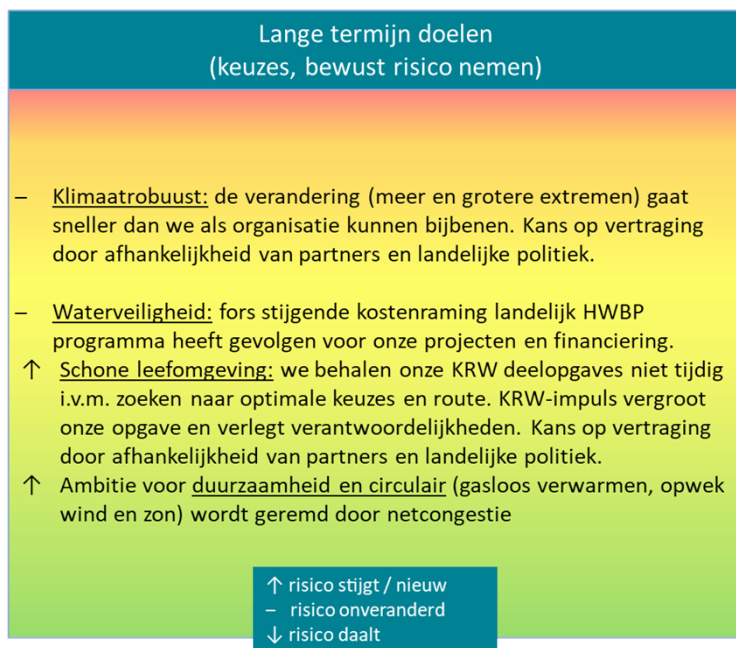
In 2023 is aan drie specifieke onderwerpen extra aandacht geschonken.

was geen bijzondere aanleiding. Naast een inventarisatie van bestaande beheersmaatregelen is met een brede groep medewerkers gesproken over "awareness" ten aanzien van onregelmatigheden. Als spin-off is een handreiking voor de interne organisatie over (de schijn van) belangenverstrengeling uitgegeven.

- Ons waterschap heeft deelgenomen aan een landelijke oefening m.b.t. cyberdreiging. Leerzaam punt is de snelheid waarmee een goed voorbereide cyberaanval ook onze operationele veldprocessen kan beïnvloeden.

Strategische risico's (op koers naar de gewenste toekomst)

Bij het nastreven van onze lange termijn doelen, zoals bijvoorbeeld benoemd in ons waterbeheerprogramma, hebben we te maken met onzekerheden, kansen en risico's. Risico's zijn in deze context niet per definitie slecht, vaak nemen we bewust een risico als onderdeel van een keuze of afweging. Bij besluitvorming is veelal sprake van onvolledig inzicht in externe invloeden en de consequenties hiervan. We praten hier dus vooral over het omgaan met deze onzekerheden, kansen en risico's. Voor meer informatie over de benoemde onderwerpen wordt verwezen naar hoofdstukken 2 t/m 7.

Risico's Bedrijfsvoering

Binnen Bedrijfsvoering worden mogelijke risico's steeds actief gemonitord, opkomende risico's worden tijdig onderkend. Waar mogelijk (dit is afhankelijk van het type risico) worden risico's gemitigeerd met passende maatregelen. De laatste jaren hebben we bijzondere aandacht gehad voor:

- Realisatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO);
- Ondersteuning van de organisatie bij het verbeterplan (rechtmatige) inkoop;
- Veelheid aan nieuwe wetgeving die op ons afkomt (o.a. Woo, NIS-2, Omgevingswet).

Bestemmingsreserves

In 2023 is er € 0,073 mln. onttrokken uit de bestemmingsreserve Innovatiefonds. Dit betreft voornamelijk uitgaven voor het Platvorm Arnhem Klimaatbestendig en monitoring dijkvegetatietypen.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen

Jaarlijks geeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties richtlijnen uit waarmee de hoogte voor pensioenverplichtingen bestuurders wordt bepaald. Een belangrijke factor bij het bepalen van de hoogte van de arbeidsgerelateerde voorziening is de rekenrente waarmee volgens de richtlijnen moet worden gerekend. Als gevolg van de gedaalde rente is de voorziening met € 0,178 mln. verhoogd. In verband met loongerelateerde uitkeringen is een voorziening getroffen van € 0,300 mln. aangezien het waterschap voor de uitvoering van de Werkloosheidswet eigen risicodragers is. In totaal is de voorziening met € 0,478 mln. verhoogd.

9.5 Waterschapsbelastingen

Kostentoerekening per waterschapstaak

Alle kosten en opbrengsten van het waterschap worden toegerekend aan de reglementaire taken. Met ingang van 2009 (Waterschapswet) zijn dat er twee:

- Zuiveringsbeheer
- Watersysteembeheer

Onder het zuiveringsbeheer vallen de kosten die worden gemaakt voor het transport, het zuiveren van afvalwater en de verwerking van slib. Onder het watersysteembeheer vallen de kosten die te maken hebben met de waterkwantiteit, de waterkering en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewater. Het Vaarwegbeheer is geen reglementaire waterschapstaak. De provincie Gelderland heeft de uitvoering van het Vaarwegbeheer van de Oude IJssel opgedragen aan ons waterschap en draagt daarom de netto lasten.

Kostentoedelingsverordening

Sinds de invoering van de huidige Waterschapswet zijn er regels van kracht voor het vaststellen van de bijdragen in de watersysteembeheerkosten die de diverse categorieën belanghebbenden opbrengen. In de wet is ook opgenomen dat er minimaal eens in de vijf jaar een herberekening moet plaatsvinden van de waardeverhouding binnen het

watersysteembeheer. De laatst vastgestelde kostentoedelingsverordening dateert van 9 november 2021 welke met ingang van 1 januari 2022 van kracht is geworden.

Belastingopbrengsten 2023

Door de Wet modernisering waterschapsbestel zijn er per 1 januari 2009 drie heffingen:

- Zuiveringsheffing
- Watersysteemheffing
- Verontreinigingsheffing

Met de opbrengst van de zuiveringsheffing betalen we de kosten voor het transporteren en zuiveren van het afvalwater van woningen en bedrijven. Dit wordt via de gemeentelijke riolering of separate persleidingen op de zuiveringsinstallaties van ons waterschap geloosd.

Met de watersysteemheffing bekostigen we de waterkeringszorg, het waterkwantiteitsbeheer en het passieve waterkwaliteitsbeheer (baggeren, monitoren waterkwaliteit, etc.).

Naast de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing innen we ook een verontreinigingsheffing voor lozingen die direct op oppervlaktewater plaatsvinden.

De totaal begrote belastingopbrengst over 2023 bedroeg € 124,183 mln. De gerealiseerde belastingopbrengst is € 129,604 mln. Een hogere opbrengst van € 5,421 mln.

Voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen van belastingopbrengsten verwijzen we naar hoofdstuk 8.6.

9.6 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten betreffen posten die de begroting/het rekeningsaldo incidenteel beïnvloeden

In totaal is er voor € 0,454 mln. aan incidentele baten gerealiseerd.

Corona compensatie € 0,454 mln.

Het Rijk heeft een coronacompensatie uitgekeerd voor de lagere belastingopbrengsten over 2022 als gevolg van de landelijke maatregelen bij de Covid'19 pandemie.

9.7 Kostentoerekening

De toerekening van de lasten (kapitaallasten, personeelslasten en overige lasten) naar beleidsproducten vindt plaats volgens de uitgangspunten zoals beschreven in de BBP-systematiek. De personeelslasten worden verdeeld op basis van de werkelijk bestede uren.

De lasten van de ondersteunende beheerproducten zijn volgens het kostenveroorzakingsprincipe toegerekend aan de taken van het waterschap. Zo worden de lasten van automatisering volgens de verdeelsleutel 'aantal geautomatiseerde werkplekken' en de lasten van het personeelsbeleid en -beheer volgens de sleutel 'aantal formatie-eenheden' verdeeld.

Behoort het kostenveroorzakingsprincipe niet tot de mogelijkheden (bijvoorbeeld bij het beleids- en beheersinstrumentarium), dan wordt er een methodiek gehanteerd waarbij de verdeling naar rato van het aandeel van de netto lasten plaatsvindt. In de meerjarenraming worden ondersteunende beheerproducten aan de waterschapstaken toegerekend.

9.8 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Door middel van verbonden partijen kunnen (beleids-)voornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en de risico's die daarmee verband kunnen houden, wordt in de jaarstukken een paragraaf opgenomen die aandacht besteedt aan de verbonden partijen.

De volgende rechtspersonen kunnen worden aangemerkt als verbonden partij:

AQUALYSIS

Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	Aqualysis is een waterlaboratorium dat zich richt op chemisch, hydrobiologisch en bacteriologisch onderzoek.
Financiële bijdrage	De hoogte van de bijdrage wordt jaarlijks bepaald op basis van de werkelijk afgenomen diensten, uitgedrukt in ILOW-punten. De bijdrage van ons waterschap aan Aqualysis voor 2023 is begroot op € 1,2 mln. en er is € 1,3 mln. gerealiseerd.
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Financieel belang	Geen

Bestuurlijk belang	Het bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap.
---------------------------	---

WATERSTROMEN B.V.

Vestigingsplaats	Lochem
Doelstelling	Op 30 september 1999 heeft het algemeen bestuur besloten om Waterstromen B.V. op te richten met als doel het ondernemen van activiteiten, die niet tot de kernactiviteiten van het waterschap behoren. Waterstromen B.V. voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering.
Ontwikkelingen	De financiële positie van Waterstromen B.V. is ten opzichte van 2022 verbeterd. Het verwachte jaarresultaat bedraagt € 2,3 mln.
Financiële bijdrage	Zie "Financieel belang"
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2023 ad. € 9,0 mln.
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder. Over het verslagjaar 2022 heeft Waterstromen € 0,350 mln. dividend toegekend aan het waterschap.

EUREGIO

Vestigingsplaats	Gronau (D)
Doelstelling	De Euregio heeft als taak de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar leden te bevorderen, te ondersteunen en te coördineren.
Financiële bijdrage	De bijdrage van ons waterschap bedraagt € 9.000 per jaar.
Risico	Geen
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De Euregio heeft twee bestuurslagen te weten een algemeen bestuur en een raad. De Euregio-Raad bestaat uit 84 vertegenwoordigers, 42 uit Duitsland en 42 uit Nederland. Ons waterschap heeft twee bestuursleden voorgedragen als leden van het algemeen bestuur. Daarnaast is een van de twee bestuursleden (onze dijkgraaf) ook lid van de Euregio-Raad.

GEMEENSCHAPPELIJK BELASTINGKANTOOR LOCOCENSUS - TRICIJN (GBLT)

Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	GBLT, opgericht per 1 januari 2011, heft en int waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen voor vijf waterschappen en zeven gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit, tegen zo laag mogelijke kosten.
Financiële bijdrage	Elke deelnemer betaalt de voor het jaar verschuldigde algemene en bijzondere bijdragen op basis van de begroting van GBLT. De bijdrage van ons waterschap aan GBLT voor 2023 is begroot op € 2,8 mln. en is uitgekomen op € 2,4 mln. Dit ligt onder het begrotingsniveau doordat een aantal kostenposten gunstiger uitvielen dan begroot.
Risico	Het positieve jaarresultaat 2023 wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de vijf waterschappen en zeven gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een dagelijks bestuurslid van de waterschappen en een dagelijks bestuurslid van de gemeenten.

HET WATERSCHAPSHUIS (hWh)

Vestigingsplaats	Amersfoort
Doelstelling	Het Waterschapshuis heeft tot taak als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale te fungeren voor de waterschappen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.
Financiële bijdrage	De deelnemers betalen de instandhoudingskosten voor Het Waterschapshuis. De kostenverdeelsleutel voor de instandhoudingskosten ligt vast in de bijdrageverordening. De bijdrage van ons waterschap aan hWh voor 2023 is begroot op € 1,0 mln. en de verwachte realisatie is € 0,9 mln.
Risico	Het risico beperkt zich tot de kosten van de producten waaraan het waterschap deelneemt en de jaarlijkse kosten van de bedrijfsvoering.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Geen

NWB-BANK

Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) financiert de publieke waterschap sector, overheden, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg en onderwijs, hiernaast is de NWB-bank en financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland
Financiële bijdrage	Zie "Financieel belang"
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2023 € 0,691 mln.

Financieel belang	Het waterschap heeft ongeveer 10% van het totale geplaatste aandelenvermogen van de NWB-bank. Over het verslagjaar 2023 is € 6,093 mln. aan dividend toegekend.
Bestuurlijk belang	Het waterschap is medeaandeelhouder van de NWB-bank en heeft stemrecht in de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN (UvW)

Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling	De UvW is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. De UvW vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de 21 waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Financiële bijdrage	De contributie over 2023 bedroeg € 0,646 mln.
Risico	De NWB heeft een kredietfaciliteit verstrekt ad € 2,0 mln. Aan de Unie van Waterschappen. De waterschappen staan garant naar rato van hun deelname.
Financieel belang	N.v.t.
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap heeft invloed op cruciale besluiten, zoals de vaststelling van de begroting en wijziging van de regeling.

WATERSCHAP RIJN EN IJssel ENERGIE HOLDING BV

Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling	Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding is in 2021 opgericht om deel te nemen in initiatieven en activiteiten voor alternatieve, duurzame of hernieuwbare energieproductie en het opzetten en financieren en in stand houden en/of exploiteren van deze deelnemingen. In 2021 is er één deelneming Waterschap Rijn en IJssel windenergie Duiven BV. Waarvan de holding 100% aandeelhouder is.
Financiële bijdrage	Zie hiervoor Financieel belang.
Risico	Het gestort aandelenkapitaal is € 0. Het algemeen bestuur van het Waterschap Rijn en IJssel heeft op 3 november 2020 ingestemd met een financiële garantstelling van € 21 mln. In 2021 is een leningsovereenkomst afgesloten met een maximaal op te nemen bedrag van € 15,0 mln. voor de bouw van twee windturbines door Waterschap Rijn en IJssel Windenergie Duiven BV. Hierdoor resteert er nog een op te nemen bedrag onder de garantstelling van € 6,0 mln.
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder het gestort aandelenkapitaal is € 0.
Financiële gegevens	Het waterschap is enig aandeelhouder.

WATERSCHAP RIJN EN IJssel WINDENERGIE DUIVEN BV

Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling	Productie van elektriciteit door windenergie. De vennootschap heeft ten doel het ontwikkelen, opzetten, in stand houden en exploiteren van één of meer windmolens in de gemeente Duiven.
Financiële bijdrage	Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV financiert door middel van een te verstrekken lening van maximaal € 15,0 mln. de bouw van twee windmolens.
Risico	Het niet nakomen van de betalingsverplichting aan de Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV voor rente en aflossing nadat de exploitatiefase is gestart.
Financieel belang	Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV is enig aandeelhouder het gestort aandelenkapitaal is € 0.
Bestuurlijk belang	Waterschap Rijn en IJssel windenergie Duiven BV is een 100% dochter van Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding BV waarvan het Waterschap Rijn en IJssel enig aandeelhouder is.

MUSKUSRATTENBESTRIJDING

Vestigingsplaats	Tiel
Doelstelling	Muskusratten en beverratten vormen een risico voor dijken en de natuur. De landelijke strategie is om de muskusratten terug te dringen naar de landsgrenzen. Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.
Financiële bijdrage	De bijdrage voor 2023 is begroot op € 0,919 mln. de realisatie bedroeg € 0,878 mln.
Risico	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

COÖPERATIE SAMENWERKING KAUMERA

Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling	De coöperatie sluit overeenkomsten met haar (Waterschaps)leden om zo tot een doorontwikkeling van de kwaliteit en modaliteit van de grondstof Kaumera te komen. Als ook (waar nodig) het vergroten van het productievolume van de

	grondstof Kaamera. Dit met het doel om een bedrijf te bedienen in de uitvoering van haar taken.
Financiële bijdrage	Geen financiële bijdrage dit jaar.
Risico	Door de oprichting van de coöperatie op 27 december 2023 zijn er geen risico's rondom de coöperatie voor dat jaar.
Financieel belang	N.v.t. voor 2023
Bestuurlijk belang	Het waterschap is lid van de coöperatie en neemt deel aan de algemene vergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen.

9.9 EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het EU-stabiliteitspact onder andere vastgelegd dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten van dat jaar overstijgen. Het gaat om het totaal van de gehele overheid.

De inzet van het kabinet is om de ruimte voor de decentrale overheden te laten dalen tot 0,3% van het BBP. Er is geen afzonderlijke afspraak over de verdeling van het normeringspercentage voor de waterschappen. In het financieel akkoord tussen het Rijk en de decentrale overheden is afgesproken dat wordt afgezien van een sanctie op overschrijding van het EMU-saldo, zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Mede omdat de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF) uitgaat van een systematiek met referentiewaarden, heeft de Unie van Waterschappen geadviseerd om met deze systematiek te blijven werken. De Unie heeft referentiewaarden voor 2023 berekend. De EMU-referentiewaarde voor ons waterschap bedraagt voor 2023 € 17,4 mln.

bedragen x € 1.000

Opbouw EMU-saldo	Begroting 2023	Rekening 2023	Rekening 2022
1. Exploitatiesaldo	-2.376	6.305	11.056
2. Invloed investeringen (zie staat vaste activa)			
-/- Bruto investeringsuitgaven	61.897	52.889	33.390
+ Investeringssubsidies en bijdragen	20.271	19.885	12.698
+ verkoop materiële activa en immateriële activa			
+ afschrijvingen	23.352	23.100	22.332
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)			
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie		505	24
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie			305
-/- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	300	306	245
4. Deelnemingen en aandelen			
-/- boekwinst			
+ boekverlies			
EMU-saldo	-20.950	-3.400	12.170
EMU-referentiewaarden Rijn en IJssel			
EMU-saldo normering	-17.400	-17.400	-15.500

*) Bron: UvW EMU-referentiewaarden voor 2023 en de indicatieve EMU-referentiewaarden 2023-2027 dd. 23-09-2022

9.10 Risico's m.b.t. fraude en integriteit

De termen fraude (opzettelijke misleiding om onrechtmatig voordeel te verkrijgen) en integriteit (vasthouden aan normen en waarden, ook als deze van buitenaf onder druk staan) dekken tezamen een brede lading. Bij interne gesprekken hierover beperken we ons niet tot de strikte definities: alle vormen van ongewenste gebeurtenissen en gedragingen kunnen ter sprake komen. Naast incidenten die ons van buitenaf "overkomen" hebben we daarbij ook oog voor ons eigen gedrag.

Bij de beheersing van fraude- en integriteitsrisico's steunen we op drie pilaren. De eerste pilaar is ons control framework waarbij zowel de eerste, tweede én derde lijn een rol hebben. Veel algemene beheersmaatregelen zijn ook effectief tegen fraude- en integriteitsrisico's. Zo is het "4 ogen principe" niet alleen gericht op het voorkomen van vergissingen maar ook effectief tegen bepaalde typen fraude. Op deze wijze is het totaal aan beheersmaatregelen ook een belangrijke belemmering voor fraude- en integriteitsrisico.

De tweede pilaar is bewustzijn bij onze mensen. We werken met elkaar en met onze partners op basis van vertrouwen, en het is een illusie dat het risico volledig kan worden uitgesloten met fysieke controls. Daarom zetten we (met name in de 1e en 2e

lijn, waar het werk gebeurt) sterk in op het hoog houden van het bewustzijn bij onze mensen, het promoten van transparante werkwijzen en het zo laag mogelijk maken van de drempel om opvallende zaken te melden.

Derde pilaar is onafhankelijke toetsing. Vanuit de derde onafhankelijke lijn wordt frauderisico actief onderzocht. Dat gebeurt jaarlijks in onze Verbijzonderde Interne Controle (VIC), waar wordt ingezoomd op beheersing van materiële financiële processen. De VIC in 2023 heeft geen bijzonderheden aan het licht gebracht. Daarnaast wordt periodiek (laatstelijk in 2023) een specifieke fraude-risicoanalyse uitgevoerd waarin naar verbetering van processen en bewustzijn wordt gezocht.

9.11 Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden ter vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten

De Woo verplicht overheden om - gefaseerd - actief documenten uit zeventien informatie categorieën te publiceren. Verwachting was deze verplichting in 2023 zou ingaan.

Gezien de vele verduidelijkingsvragen m.b.t. de afbakening van verschillende informatie categorieën is de verplichting gepauzeerd. In de loop van 2024 maakt het ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuwe fasering bekend. Het waterschap heeft in 2023 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index informatie gepubliceerd over de categorieën; overige besluiten van algemene strekking, vergaderstukken van het algemeen bestuur en de bereikbaarheidsgegevens.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien onder 1 vermelde categorieën

In 2023 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. De passieve openbaarmaking

In 2023 zijn 5 Woo-verzoeken gedaan. Hierbij zijn 19 documenten openbaar gemaakt.

4. De informatiehuishouding

In 2023 is een zaakstelsel verder geïmplementeerd en daarbij ze de netwerkschijven verder opgeschoond.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikte heel 2023 over een Woo-contactpersonen.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Ten behoeve van de implementatie van de Woo is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden. Vanuit het waterschap is een implementatieteam voor de Woo opgericht. Daarnaast is stapsgewijs de interne organisatie geïnformeerd door presentaties te geven.

Besteding subsidie

De rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten a.g.v. de Woo te dekken. In 2023 heeft het waterschap in totaal € 165.900 aan middelen ontvangen.

De middelen zijn in 2023 als volgt ingezet:

- Beheer en onderhoud
Ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding zijn diverse systemen aangeschaft en/of opgezet.
- Extra kwaliteitsmanagement
Het extra kwaliteitsmanagement zit in het creëren bewustwording en in opleidingen en trainingen.
- Formatie management Woo
Medewerkers zijn aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten ten behoeve van de uitvoering van de Woo.
- Contactfunctionaris
Deze functionaris is aangewezen.
- Actief openbaar te maken documenten
Structurele activiteiten om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen.

9.12 Continuïteitsparagraaf

Bij het opstellen van de jaarstukken is het bestuur van het waterschap uitgegaan van de continuïteitveronderstelling. Hierbij zijn er geen redenen of aanleidingen die een gerede twijfel doen ontstaan over de mogelijkheid van het Waterschap Rijn en IJssel om de continuïteit waarborgen.

Hoofdstuk 10 Overige gegevens

10.1 Controleverklaring van de onafhankelijke Accountant

10.2 Vaststellingsbesluit

Het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel;
gelet op de artikelen 105 tot en met 107 van de Waterschapswet;

besluit:

vast te stellen de Jaarstukken 2023 (het Jaarverslag en de Jaarrekening 2023) te weten:

	<i>bedragen in € 1.000</i>
Balans	
Balanstotalen	444.044
Rekening van lasten en baten	
Totaal van lasten en baten	139.799
Positief resultaat (voor bestemmen)	6.305

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 7 mei 2024.

de secretaris-directeur,

de dijkgraaf,

drs. C. Roos

drs. H.Th.M. Pieper

Kerngegevens 2023

Algemeen		
Inwoners		ca. 650.000
Gemiddeld aantal inwoners per km ²		333
Oppervlakte waarvan de bodemgesteldheid is:		
- zandgrond 66%;	- kleigrond 24%;	ca. 195.000 ha.
- veengrond 2%;	- overig 8%.	
Inliggende gemeenten		21
Provincies		2
Reglementaire taken		2
Gedelegeerde taken door provincie		1
Formatie 2023		476 FTE
Bestuur (met ingang van de waterschapsverkiezingen van 15 maart 2023)		
Het waterschapsbestuur van Rijn en IJssel bestaat uit 30 zetels en de volgende fracties		
- BBB		9
- Water Natuurlijk		5
- Partij van de Arbeid (P.v.d.A.)		4
- CDA		3
- VVD		2
- Vrienden van de Berkel		2
- OndernemendWater		1
Geborgde zetels		
- Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE)		2
- Land- en Tuinbouworganisatie (LTO)		2
Het dagelijks bestuur bestaat uit 4 heemraden en de dijkgraaf.		
Zuiveringsbeheer		
Rioolwaterzuiveringsinstallaties		13
Persleidingen		435 km
Gemalen		127
Te zuiveren afvalwater per jaar		ca. 66 mln. m ³
Hoeveelheid slib per jaar		53.800 ton
Watersysteembeheer		
Land		193.050 ha
Water (excl. kleine watergangen)		ca. 1.800 ha
Zwemwaterlocaties		18
Stedelijk gebied		23.500 ha
Hoofdwaterlopen		4.022 km
Gemalen		67
Stuwen		1.867
Primaire keringen		138 km
Regionale en overige niet primaire keringen (incl. kades)		443 km
Financieel 2023		
Belastingopbrengst		€ 129,6 mln.
Jaarresultaat voor bestemming		€ 6,3 mln.
Investeringsvolume		€ 33 mln.

Bijlagen horende bij de Jaarstukken 2023

Bijlage 1 - Staat van vaste activa

Omschrijvings beleidsveld	bedragen in € 1.000						
	Aanschafwaarde per 01-01-2023	Investerings / Mutatie	Afschrijvingen t/m 01-01-2023	Boekwaarde per 01-01-2023	Afschrijving 2023	Boekwaarde per 31-12-2023	Rente Kapitaals- lasten totaal
Immateriële activa							
Planvorming	154	113	46	108	53	168	4
Aanleg en onderhoud waterkeringen (HWBP)	61.415	7.035	14.932	46.483	3.991	49.527	1.043
Inrichting en onderhoud watersystemen	1.493	1.620	714	779	613	1.786	42
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	4.023	436	2.150	1.873	459	1.850	42
Bestuur en externe communicatie	1.998	164	1.382	616	392	388	12
Subtotaal immateriële activa	69.083	9.368	19.224	49.859	5.508	53.719	1.143
Immateriële activa (onderhanden werk)							
Immateriële activa (investerings 2023)	9.155	-1.567		9.155		7.588	
Immateriële activa (voorbereidingskrediet 2023)	137	90		137		227	
Subtotaal immateriële activa (onderhanden werk)	9.292	-1.477		9.292		7.815	
Totaal immateriële activa	78.375	7.891	19.224	59.151	5.508	61.534	1.143
Materiële activa							
Planvorming	75		75				
Aanleg en onderhoud waterkeringen	22.913	695	10.531	12.382	742	12.335	257
Inrichting en onderhoud watersystemen	155.697	3.459	63.607	92.090	4.552	90.997	1.888
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	303.758	4.622	149.506	154.252	9.888	148.986	3.151
Vergunningverlening en handhaven keur	240		82	158	48	110	3
Beheersen van Lozingen	197		182	15	9	6	9
Bestuur en externe communicatie	3.555		1.320	2.235	103	2.132	44
Ondersteuning	39.258	1.216	17.897	21.361	2.250	20.327	434
Subtotaal materiële activa	525.693	9.992	243.200	282.493	17.592	274.893	5.777
Materiële activa (onderhanden werk)							
Materiële activa (investerings 2023)	12.527	12.889		12.527		25.416	
Materiële activa (voorbereidingskrediet 2023)	282	737		282		1.019	
Grondpot	5.481	94		5.481		5.575	
Subtotaal materiële activa (onderhanden werk)	18.290	13.720		18.290		32.010	
Totaal materiële activa	543.983	23.712	243.200	300.783	17.592	306.903	5.777
Financiële vaste activa							
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	9.000			9.000		9.000	183
Bestuur en externe communicatie	691			691		691	14
Ondersteuning	2.302	-23		2.302		2.279	46
Subtotaal	11.993	-23		11.993		11.970	243
Totaal Generaal	634.351	31.580	262.424	371.927	23.100	380.407	7.163
							30.263

Bijlage 2 – Staat van langlopende leningen

bedragen in € 1.000

	Stand per 01-01-2023	Vermeer- deringen	Verminderen gewone aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2023
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	354.379	26.400	25.577		355.202
Waarborgsommen	6		1		5
Totaal	354.385	26.400	25.578	0	355.207
Reguliere aflossing 2024 *)			20.578		
Gemiddelde looptijd			21		

*) Op grond van de wet- en regelgeving wordt in dit overzicht ook de aflossingsverplichting voor het volgende begrotingsjaar vermeld. In 2024 worden, naast de reguliere aflossingen, één lening met een totale omvang van € 20,0 mln. volledig afgelost.

Bijlage 3 – Renteomslag

Financiering van de kapitaaluitgaven en de renteomslag

Renteberekening

bedragen in € 1.000

Boekwaarde 01-01-2023	344.345	
Investeringsvolume 2022	<u>20.692</u>	
Boekwaarde 01-01-2023 (inclusief IV)		365.037
Boekwaarde 31-12-2023		<u>340.582</u>
Gemiddeld per jaar		352.810

Leningen

Vaste financieringsmiddelen 01-01-2023	354.379	
Vaste financieringsmiddelen 31-12-2023	<u>355.202</u>	
Gemiddeld per jaar		354.791

Reserves en voorzieningen 01-01-2023	41.243	
Reserves en voorzieningen 31-12-2023	<u>47.747</u>	
Gemiddeld per jaar		44.495

Netto kapitaaltekort		<u>-46.476</u>
-----------------------------	--	-----------------------

Renteomslagpercentage

Rente van geldleningen	<u>7.163</u>	
Gemiddelde boekwaarde 2023	$\frac{7.163}{352.810} \times 100\% =$	2,0%

Bijlage 4 – Subsidieregeling SOK 2022-2027

Met de provincie Gelderland is een Samenwerkingsovereenkomst gesloten voor de periode 2022-2027 (SOK 2022-2027). Deze overeenkomst bestaat uit meerdere subsidiebeschikkingen. Voor enkele van deze beschikkingen is de financiering afkomstig van het Rijk en is een SiSa-verantwoording via de jaarstukken verplicht (zie bijlage 5). SiSa betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole. Met SiSa verantwoorden overheden aan de Rijksoverheid hoe ze de specifieke uitkeringen hebben besteed.

Voor de SOK 2022-2027 is in deze bijlage het totaaloverzicht opgenomen. Voor Rijksmiddelen SPUK Natuur en Rijksmiddelen SPUK-versnelling is verantwoording via het jaarverslag verplicht. Voor de Rijksmiddelen SPUK-versnelling zal na het verkrijgen van de beschikking vanaf 2024 verantwoording plaatsvinden.

Kader

Fiche	Bruto kosten	RSG 3.2 (SOK Provincie GLD)	Bijdrage WRJ	Overige subsidies/bijdragen				
				POP (EU)	POP (Prov. bijdrage)	ZON (Rijk)	Overig prov.	Overig derden
Totalen	48.337.533	9.722.402	24.378.542	6.489.500	2.630.890	4.182.200	410.000	524.000
RSG 3.2-1 (prov.middelen)	11.353.720	3.498.613	2.904.613	1.676.495	0	2.750.000	0	524.000
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-Natuur)	1.150.000	575.000	575.000	0	0	0	0	0
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-versnelling NPLG)	7.944.528	3.434.889	3.106.139	474.000	237.000	692.500	0	0
RSG 3.2-2b (rijksmiddelen Natuurpact)	12.436.285	2.213.900	3.749.540	3.672.505	1.060.640	739.700	0	0
Overig	15.453.000	0	14.043.250	666.500	1.333.250	0	410.000	0

Het financiële kader vanuit de SOK 2022-2027 is in een viertal beschikkingen vastgelegd. In de regel Overig zijn de project- en procesafspraken opgenomen die niet via de RSG3.2 subsidieregeling beschikt worden.

Voortgang uitgaven

SOK-FICHE	Uitgaven werkelijk - bruto							
Fiche	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Totalen	651.351	3.392.908	5.318.919	0	0	0	0	9.363.178
RSG 3.2-1 (prov.middelen)	562.761	1.129.633	1.976.703	0	0	0	0	3.669.097
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-Natuur)	0	209.708	617.759	0	0	0	0	827.467
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-versnelling NPLG)	52.794	797.816	1.026.455	0	0	0	0	1.877.065
RSG 3.2-2b (rijksmiddelen Natuurpact)	35.796	1.255.751	1.698.002	0	0	0	0	2.989.549
Overig	0	0	0	0	0	0	0	0

De voortgang in de projecten is goed. De meeste LESA-studies zijn afgerond en veel projecten zitten conform planning in de planuitwerking. 1 project is gestart met de realisatie, Beekherstel AaStrang. En 4 projecten gaan in 2024 starten met de uitvoering.

Voortgang prov. bijdrage vanuit RSG

SOK-FICHE	Uitgaven werkelijk - Provinciaal deel (RSG 3.2)							
Fiche	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Totalen	295.261	814.576	1.919.029	0	0	0	0	3.028.865
RSG 3.2-1 (prov.middelen)	281.381	564.817	1.088.110	0	0	0	0	1.934.307
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-Natuur)	0	104.854	308.880	0	0	0	0	413.734
RSG 3.2-2a (rijksmiddelen SPUK-versnelling NPLG)	PM 2024	PM 2024	PM 2024	0	0	0	0	PM 2024
RSG 3.2-2b (rijksmiddelen Natuurpact)	13.880	144.905	522.039	0	0	0	0	680.824
Overig	0	0	0	0	0	0	0	0

De provinciale cofinanciering is conform de beschikkingen gebaseerd op de gemaakte subsidiabele kosten en de vastgestelde procentuele bijdrage. Voor de SPUK-versnelling NPLG hebben we nog geen cofinanciering opgenomen omdat deze beschikking pas in 2024 afgegeven kan worden. De reeds gemaakte kosten kunnen we in 2024 grotendeels alsnog verantwoorden.

Bijlage 5 – SISA verantwoording

SISA bijlage verantwoordingformuliers 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking ssa - d.d. 12-02-2024									
Verstreker	Uitvoeringscode	Specifieke ondersteuning	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
LNV	E448	Uitvoering Klimatopdracht 2021-2027 (SISA tussen medeoverheden)	Minister per regio selecteren en in de toekomst ernstig de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Indicator E448/01	Indicator E448/02	Indicator E448/03	Indicator E448/04	Indicator E448/05	Indicator E448/06
			Kopie CB S(code)	Aard controle n.v.t. Indicator E448/01	Aard controle n.v.t. Indicator E448/02	Aard controle n.v.t. Indicator E448/03	Aard controle n.v.t. Indicator E448/04	Aard controle n.v.t. Indicator E448/05	Aard controle n.v.t. Indicator E448/06
			Kopie CB S(code)	Aard controle n.v.t. Indicator E448/01	Aard controle n.v.t. Indicator E448/02	Aard controle n.v.t. Indicator E448/03	Aard controle n.v.t. Indicator E448/04	Aard controle n.v.t. Indicator E448/05	Aard controle n.v.t. Indicator E448/06
			Kopie CB S(code)	Aard controle n.v.t. Indicator E448/01	Aard controle n.v.t. Indicator E448/02	Aard controle n.v.t. Indicator E448/03	Aard controle n.v.t. Indicator E448/04	Aard controle n.v.t. Indicator E448/05	Aard controle n.v.t. Indicator E448/06
LNV	L78	Bevestiging specifieke uitkering (BIP-Vitaal platen land SISA tussen medeoverheden)	Gedistribueerde naamnummer	Indicator L78/01	Indicator L78/02	Indicator L78/03	Indicator L78/04	Indicator L78/05	Indicator L78/06
			17. Achterhoek	Aard controle n.v.t. Indicator L78/01	Aard controle n.v.t. Indicator L78/02	Aard controle n.v.t. Indicator L78/03	Aard controle n.v.t. Indicator L78/04	Aard controle n.v.t. Indicator L78/05	Aard controle n.v.t. Indicator L78/06
			100003 Provincie Gelderland	Aard controle n.v.t. Indicator L78/01	Aard controle n.v.t. Indicator L78/02	Aard controle n.v.t. Indicator L78/03	Aard controle n.v.t. Indicator L78/04	Aard controle n.v.t. Indicator L78/05	Aard controle n.v.t. Indicator L78/06
			100003 Provincie Gelderland	Aard controle n.v.t. Indicator L78/01	Aard controle n.v.t. Indicator L78/02	Aard controle n.v.t. Indicator L78/03	Aard controle n.v.t. Indicator L78/04	Aard controle n.v.t. Indicator L78/05	Aard controle n.v.t. Indicator L78/06
LNV	L168	Eenmalige specifieke uitkering Provinciale Natuur	Heronder per regio de codes selecteren en in de toekomst ernstig de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Indicator L168/01	Indicator L168/02	Indicator L168/03	Indicator L168/04	Indicator L168/05	Indicator L168/06
			Kopie uitoeringsprogramma	Aard controle n.v.t. Indicator L168/01	Aard controle n.v.t. Indicator L168/02	Aard controle n.v.t. Indicator L168/03	Aard controle n.v.t. Indicator L168/04	Aard controle n.v.t. Indicator L168/05	Aard controle n.v.t. Indicator L168/06
			100003 Provincie Gelderland	Aard controle n.v.t. Indicator L168/01	Aard controle n.v.t. Indicator L168/02	Aard controle n.v.t. Indicator L168/03	Aard controle n.v.t. Indicator L168/04	Aard controle n.v.t. Indicator L168/05	Aard controle n.v.t. Indicator L168/06
			100003 Provincie Gelderland	Aard controle n.v.t. Indicator L168/01	Aard controle n.v.t. Indicator L168/02	Aard controle n.v.t. Indicator L168/03	Aard controle n.v.t. Indicator L168/04	Aard controle n.v.t. Indicator L168/05	Aard controle n.v.t. Indicator L168/06

Toelichting op Regeling uitvoeringskosten NPLG-waterschappen
(Beschikkingnummer 38374844 / Verplichtingennummer 4000 3304)

Met deze regeling wordt door de Minister voor Natuur en Stikstof een subsidie beschikbaar gesteld voor de kosten die waterschappen maken voor capaciteit voor de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijke Gebied. Vastgesteld is dat de verantwoording zoveel mogelijk aangsloten moet worden bij de SiSA-methode. De totale subsidiebedragen voor 2023 bedragen € 513.856,98. De subsidie is alleen over 2023 verstrekt. De totale ontvangen subsidie bedraagt € 300.000.

Bijlage 6 – Zuiveringsrendementen

Percentage voldoen aan de maatwerkvoorschriften

Het percentage waarin de RWZI's voldoen aan de maatwerkvoorschriften geeft aan of de RWZI's aan de lozingseisen voldoen. In deze prestatie indicator wordt het gemiddelde van alle RWZI's bepaald, waarbij omvang van installatie meegewogen wordt. Alle individuele overschrijdingen worden hieronder verantwoord. In de Begroting 2022 is aangegeven dat de RWZI's over het hele jaar gezien 98,5% moeten voldoen. In 2023 is 100% voldaan.

Rendement van fosfaat en stikstof over het gehele gebied

Bij het bepalen van het gebiedsrendement wordt bekeken hoeveel procent van de inkomende vervuiling alle 13 zuiveringen – bij elkaar opgeteld – verwijderen. Er is géén individuele eis aan het rendement van een zuivering zelf. De individuele RWZI's worden namelijk gestuurd op de individuele lozingseisen van de waterkwaliteit. Wanneer de individuele RWZI's aan die lozingseisen voldoen is er altijd een gebiedsrendement dat hoger is dan de in de begroting gestelde doelstellingen.

Het gebiedsrendement over 2023 komt voor stikstof uit op 87% en voor fosfaat op 89%.

PROGNOSE VOOR HET HELE JAAR					
RWZI	Influent		Toetsing		
	Debiet (dagdebit)	Belasting (CZV)	% voldoen aan voorschriften		
	[m3/d]	I.E. à 150 g TZV	Eerste trial	Tweede trial	Geheel 2023
Aalten	5.588	28.200	100	100	100
Dinxperlo	3.966	14.767	100	100	100
Etten	45.891	162.308	99	99	100
Haarlo	13.481	90.746	100	100	100
Holten	6.586	37.455	93	90	100
Lichtenvoorde	6.964	27.774	100	100	100
Nieuwgraaf	59.696	308.499	100	100	100
Olburgen	24.212	125.847	100	100	100
Ruurlo	2.518	11.514	100	100	100
Varsseveld	4.565	17.824	100	100	100
Wehl	1.804	9.407	100	100	100
Winterswijk	14.160	67.042	100	100	100
Zutphen	37.383	280.055	100	100	100
Totaal	226.814	1.181.438	99,7	99,6	100
Doelstelling begroting					98,5

Zomernorm Fosfaat

1 april t/m 31 augustus

RWZI	Waarde	Norm
Aalten	0,6	0,8
Dinxperlo	0,6	1,0
Etten	0,6	0,7
Haarlo	0,5	0,5
Holten	0,6	0,7
Lichtenvoorde	0,5	0,8
Nieuwgraaf	nvt	nvt
Olburgen	nvt	nvt
Ruurlo	0,5	0,8
Varsseveld	0,6	0,8
Wehl	0,5	0,5
Winterswijk	0,2	0,5
Zutphen	nvt	nvt

Bijzonderheden (overschrijding van de formele norm)

Bij droogweer functioneerde RWZI Holten naar behoren, maar bij piekaanvoeren (regen) bleef de installatie moeite houden met het behalen van de lozingseis van stikstof. Daarom heeft het AB in maart 2021 ingestemd met het investeringsvoorstel 'Holten robuust', waarin een mix van maatregelen is opgenomen. In 2023 is het werk opgeleverd en verbetering zichtbaar; de installatie heeft het hele jaar aan de lozingseis van 10 mg/l voldaan.

RWZI Etten heeft moeite om aan de lozingseisen voor stikstof en fosfaat te voldoen. Daarom is in de voorgaande trialen aangegeven dat de lozingseis waarschijnlijk niet gehaald kon worden. Door intensiever sturing op de RWZI heeft dit aangekondigde risico zich niet voorgedaan.

Het risico is dat de RWZI in een koude periode van het jaar (winterperiode) de effluentnorm gaat overschrijden. Dit is het gevolg van wijzigingen in de aanvoer van afvalwater. De samenstelling is sinds eind 2022 gewijzigd, omdat het afvalwater van een grote industriële lozer sindsdien door Waterstromen Etten BV wordt behandeld, om er biogas van te maken. Het restant water wordt op de RWZI geloosd waardoor de RWZI slechter functioneert. Het onderzoek naar maatregelen om RWZI Etten robuust te laten voldoen is in 2023 opgestart en loopt.

Toetsing zomergemiddelden

Omdat fosfaat met name in de zomerperiode nadelig is voor het oppervlaktewater, wordt in de periode van 1 april tot en met 31 augustus extra fosfaat verwijderd op de zuiveringen. In veel gevallen door hogere dosering van metaalzouten. In onderstaande tabel zijn de resultaten van de afgelopen zomer weergegeven. Alle RWZI's hebben aan de zomernorm voldaan.